

40. Perjantaina 18 päivänä kesäkuuta 1999

kello 10

Päiväjärjestys

5) Hallituksen esitys laiksi luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain muuttamisesta 1221

Ilmoituksia

Hallituksen esitys HE 13/1999 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 1/
1999 vp

Ainoa käsittely

6) Hallituksen esitys laeiksi eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain ja eläintautilain 13 §:n muuttamisesta ..... ”

1) Hallituksen esitys vuoden 1999 lisätalousarvioksi 1184

Hallituksen esitys HE 19/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM
3/1999 vp
Lisätalousarvioaloite LTA 1—20/1999 vp

Hallituksen esitys HE 10/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
MmVM 2/1999 vp

Lähetekeskustelu

7) Hallituksen esitys laiksi yhteismetsälain 4 §:n muuttamisesta ..... ”

2) Laki työturvallisuuslain muuttamisesta 1189

Hallituksen esitys HE 11/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
MmVM 3/1999 vp

Lakialoite LA 53/1999 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)

8) Hallituksen esitys Israelin kanssa tehdyn sosiaaliturvasopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... ”

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Hallituksen esitys HE 21/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö
StVM 1/1999 vp

3) Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (KFOR) Kosovossa ..... ”

9) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta 1222

Valtioneuvoston selonteko VNS 2/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM
5/1999 vp

Hallituksen esitys HE 22/1999 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö
StVM 2/1999 vp

Kolmas käsittely

4) Hallituksen esitys henkilökorttilaiksi ja laiksi väestötietolain 23 §:n muuttamisesta 1218

10) Hallituksen esitys painelaitelaiksi ja laiksi ydinenergialain muuttamisesta ..... ”

Hallituksen esitys HE 18/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 2/
1999 vp

Hallituksen esitys HE 7/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 4/
1999 vp

11) Hallituksen esitys laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muuttamisesta sekä Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskevan yleissopimuksen IV liitteen muutoksen eräiden määräysten hyväksymisestä 1222

Hallituksen esitys HE 15/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 1/1999 vp

L ä h e t e k e s k u s t e l u

12) Laki työttömyysturvalain 18 §:n muuttamisesta 1223

Lakialoite LA 77/1999 vp (Esko-Juhani Tennilä /vas)

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenuhuuto

Nimenuhudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Anttila sekä edustajat Akaan-Penttilä, Biaudet, Elo, Erlund, Heinonen, Huovinen, Hyssälä, Jansson, Jäätteenmäki, Kanerva S., Karpela, Kähkönen, Lehtomäki, Leppänen, Ranta, Vanhanen, Virén, Wideroos ja Ylä-Mononen.

Nimenuhdon jälkeen ilmoittautuu ed. Vanhanen.

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä on 18.6. edustaja Halonen.

Merkitään.

Poissaolopyynnöt

P u h e m i e s : Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta 18.6. edustajat S-L. Anttila, Hyssälä, Kähkönen, Mertjärvi ja Wideroos.

Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

Valtiopäivien keskeyttäminen

P u h e m i e s : Nojautuen valtiopäiväjärjestyksen 19 §:n säännöksiin puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi keskeyttää valtiopäivät tämän täysistunnon tai tämän päivän täysistuntojen päätyttyä sekä kokoontua jatkaamaan vuoden 1999 varsinaisia valtiopäiviä keski- viikkona ensi syyskuun 1 päivänä kello 14.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Kirjalliset kysymykset

Merkitään saapuneiksi vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 41, 49, 53, 74, 85 ja 93.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys vuoden 1999 lisätalousarvioiksi

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys HE 19/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 3/1999 vp
Lisätalousarvioaloite LTA 1—20/1999 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3. Viime istunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lisätalousarvioehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Esitellään menot.

P ä ä l u o k k a 24

Luku 01 Ulkoasiainhallinto, luku 30 Kansainvälinen kehitysyhteistyö ja luku 99 Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 26

Luku 02 Ulkomaalaisvirasto ja luku 05 Läänihallitukset hyväksytään.

Luku 75 Poliisitoimi

Keskustelu:

Ed. T i u s a n e n : Rouva puhemies! Lisätalousarvioaloite n:o 12 koskee momentille 26.75.21 osoitettavaa 4 500 000 markan lisämäärärahaa Kotkan ja Haminan kihlakuntien poliisinvirkkojen täyttämiseen. Teen sen mukaisen ehdotuksen.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Tiusasen ehdotusta.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Ehdotan lisätalousarvioaloitteen n:o 18 mukaisesti, että momentille 21 lisättäisiin 60 000 000 markkaa poliisien toimintamäärärahojen korottamiseksi.

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että lukuun 75 momentille 21 otetaan lisäyksenä 60 000 000 markkaa.

P u h e m i e s : Siis ehdotus on sama kuin äskenen ed. Vistbackan ehdotus.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kannatan ed. Vistbackan ehdotusta.

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Vihriälän ehdotusta.

Ed. S m e d s : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että poliisitoimen toimintamenoihin myönnettäisiin vastalauseen 1 mukaisesti 50 000 000 markan lisämääräraha.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kannatan ed. Smedsin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Tiusanen ed. Vähänäkin kannattamana ehdottanut, että momentille 21 lisättäisiin 4 500 000 markkaa lisätalousarvioaloitteen n:o 12 mukaisesti.

Ed. Smeds ed. Räsänen kannattamana on ehdottanut, että momentille 21 lisättäisiin 50 000 000 markkaa vastalauseen 1 mukaisesti.

Ed. Vistbacka on ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että momentille 21 lisättäisiin 60 000 000 markkaa lisätalousarvioaloitteen n:o 18 mukaisesti.

Ed. Vihriälä on ed. Korteniemen kannattamana ehdottanut, että momentille 21 lisättäisiin 60 000 000 markkaa lisätalousarvioaloitteen n:o 17 ja vastalauseen 2 mukaisesti. Tämä on sama kuin ed. Vistbackan ehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s : Äänestyksissä ehdotan menettäväksi siten, että ensin äänestetään edustajien Vistbacka ja Vihriälä samansisältöisestä ehdotuksesta ed. Smedsin ehdotusta vastaan ja sen jälkeen voittaneesta mietintöä vastaan. Ed. Tiusasen ehdotus on erillinen, joten siitä äänestetään erikseen mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

1) Äänestys ed. Smedsin ja edustajien Vistbacka ja Vihriälä ehdotusten välillä.

Ed. Smedsin ehdotus "jaa", edustajien Vistbacka ja Vihriälä ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 57 jaa- ja 40 ei-ääntä, 77 tyhjää; poissa 25. (Ään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Smedsin ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Smedsin ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Smedsin ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 124 jaa- ja 51 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Tiusasen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Tiusasen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 150 jaa- ja 24 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 24. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 90 Rajavartiolaitos hyväksytään.

Luku 98 Alueiden kehittäminen

Keskustelu:

Ed. R a n t a k a n g a s : Arvoisa rouva puhemies! Lisätalousarvioaloitteeseen n:o 7 viitaten ehdotan, että tämän vuoden lisätalousarvioon varataan momentille 26.98.43 lisäyksenä 50 000 000 markkaa maakunnan kehittämisaan.

Ed. N o u s i a i n e n : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Rantakankaan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Rantakangas ed. Nousiaisen kannattamana ehdottanut, että momentille 43 lisättäisiin 50 000 000 markkaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Rantakankaan ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 121 jaa- ja 52 ei-ääntä; poissa 26. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

P ä ä l u o k k a 27

Luku 01 Puolustusministeriö ja luku 30 Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 28

Luku 01 Valtiovarainministeriö hyväksytään.

Luku 39 Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ehdotan Ahvenanmaan ylimääräisen määrärahan poistamista lisätalousarvioaloitteen n:o 2 mukaisesti.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen erittäin järkevää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Aittoniemi ed. Vistbackan kannattamana ehdottanut talousarvioaloitteen n:o 2 mukaisesti, että momentti 32 ja sille merkitty määrärahan lisäys poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Aittoniemen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 170 jaa- ja 2 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 26. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 80 Hallinnon uudistaminen ja eräät henkilöstöhallinnon tukitoimenpiteet sekä luku 99 Muut valtiovarainministeriön hallinnonalan menot hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 29

Luku 01 Opetusministeriö, luku 40 Yleissivistävä koulutus, luku 70 Opintotuki, luku 90 Taide sekä luku 91 Kulttuuri-, museo- ja kirjastotoimi hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 30

Luku 01 Maa- ja metsätalousministeriö ja työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastot, luku 02 Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, luku 11 EU:n osallistuminen elintarviketalouden ja maaseudun rakennetoimenpiteisiin (EU), luku 12 Maa- ja puutarhatalouden tulotuki (osa EU), luku 14 Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen (osa EU), luku 15 Muut maatalouden menot, luku 25 Siemenperunakeskus sekä luku 41 Kala-, riista- ja porotalous (osa EU) hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 31

Luku 24 Tielaitos

Keskustelu:

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että momentille 21 otettaisiin lisäykse-

nä 100 000 000 markkaa perustienpitoon vastalauseen 2 mukaisesti.

Ed. Kääriäinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Vihriälän ehdotusta.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että momentille 21 lisättäisiin 100 000 000 markkaa lisätalousarvioaloitteen n:o 20 mukaisesti.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Vistbackan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Vihriälä ed. Kääriäisen kannattamana ehdottanut, että momentille 21 lisättäisiin 100 000 000 markkaa vastalauseen 2 mukaisesti.

Ed. Vistbacka on ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että momentille 21 lisättäisiin 100 000 000 markkaa lisätalousarvioaloitteen n:o 20 mukaisesti.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ehdotukset ovat saman sisältöiset, joten niistä äänestään yhdessä mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Vihriälän ja ed. Vistbackan ehdotukset ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 123 jaa- ja 52 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 30 Merenkululaitos, luku 40 Ratahallintokeskus ja sen kohdalla oleva lausumaehdotus 2, luku 72 Viestinnän korvaukset ja avustukset sekä pääluokan perustelut ja niiden kohdalla oleva lausumaehdotus 1 hyväksytään.

Pääluokka 32

Luku 10 Hallinto hyväksytään.

Luku 30 Yrittäjyys- ja pk-politiikka

Keskustelu:

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattien edustaja Kallio on tehnyt hyvän lisätalousarvioaloitteen n:o 3. Ehdotan, että sen mukaisesti yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukemiseen momentille 45 osoitettaisiin 15 000 000 markan lisämääräraha.

Ed. Kärkkäinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Toimi Kankaanniemen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kankaanniemi ed. Kärkkäisen kannattamana ehdottanut, että momentille 45 lisättäisiin 15 000 000 markkaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Kankaanniemen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 120 jaa- ja 54 ei-ääntä; poissa 25. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 50 Kansainvälistyminen ja markkinointi hyväksytään.

Pääluokka 33

Luku 01 Sosiaali- ja terveysministeriö, luku 10 Säteilyturvakeskus ja luku 17 Työttömyysturva hyväksytään.

Pääluokka 34

Luku 05 Euroopan sosiaalirahaston ohjelman toteutus, luku 06 Työvoimapolitiikan toimeenpano sekä luku 07 Pakolais- ja siirtolaisuusasiat hyväksytään.

Pääluokka 35

Luku 10 Ympäristön suojeleminen, luku 20 Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu, luku 30 Asumisen edistäminen ja luku 99 Ympäristö-

ministeriön hallinnonalan muut menot hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 3 6

Luku 01 Markka- ja euromääräisen velan korko, luku 03 Valuuttamääräisen velan korko ja luku 06 Valtionvelan kuoletukset sekä pääluokan perustelut hyväksytään.

Esitellään tulot.

O s a s t o 1 1

Luku 01 Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot sekä luku 04 Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut hyväksytään.

O s a s t o 1 2

Luku 26 Sisäasiainministeriön hallinnonala, luku 28 Valtiovarainministeriön hallinnonala, luku 30 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala, luku 32 Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala, luku 33 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala, luku 34 Työministeriön hallinnonala ja luku 39 Muut sekalaiset tulot hyväksytään.

Esitellään yleisperustelut.

Keskustelu:

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että yleisperusteluihin hyväksytään vastalauseen 2 mukaiset lausumaehdotukset 1 ja 2:

1) ”Eduskunta edellyttää, että hallitus kokoaa rakenteellisen työttömyyden vähentämiseksi nopeasti toimenpidepaketin, jolla kevennetään pienipalkkaisen työn tekemiseen ja teettämiseen kohdistuvia veroja ja työnantajamaksuja, joustavoitetaan tilapäistöistä saadun palkan ja työttömyysturvan yhteensovitusta sekä annetaan paikallisviranomaisille enemmän päätösvaltaa jokaiselle pitkäaikaistyöttömälle sopivan kuntoutuksen, työharjoittelun ja koulutuksen kokonaisuuden räättelöintiin.”

2) ”Eduskunta edellyttää lisävoimavarojen suuntaamista kansalliseen aluepolitiikkaan, jotta muuttoliikettä voidaan hillitellä ja jotta EU:n rakennerahastojen antamat mahdollisuudet voi-

daan täysimääräisesti ja ilman viivytyksiä hyödyntää.”

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Kannatan molempia ed. Ala-Nissilän esittämiä lausumaehdotuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Ala-Nissilä ed. Aulan kannattamana ehdottanut, että yleisperusteluihin hyväksyttäisiin vastalauseen 2 mukaiset lausumaehdotukset 1 ja 2.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Ala-Nissilän 1) lausumaehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Ala-Nissilän 1) ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 121 jaa- ja 50 ei-ääntä; poissa 28. (Ään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Ala-Nissilän 2) lausumaehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Ala-Nissilän 2) ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 121 jaa- ja 52 ei-ääntä; poissa 26. (Ään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Mietinnön Yhteenveto-osassa oleva talousarvion tasapainoa koskeva lausuma hyväksytään.

Eduskunta yhtyy mietinnön kolmanteen pontteen sisältyvään ehdotukseen lisätalousarvioaloitteiden hylkäämisestä myös aloitteiden n:ot 1, 4—6, 8—11 ja 13—16 osalta.

Mietinnön neljäs ja viides ponsi, jotka koskevat lisätalousarvion julkaisemista ja soveltamista, hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Laki työturvallisuuslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite LA 53/1999 vp (Marjaana Koskinen / sd ym.)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan. Viime istunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. M. Koskinen ed. A. Sepälän kannattamana puhemiesneuvoston ehdotuksesta poiketen ehdottanut, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan, jolle sosiaali- ja terveysturvallisuuden on annettava asiasta lausunto.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Puhemiesneuvoston ehdotus ”jaa”, ed. M. Koskisen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 100 jaa- ja 74 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 24. (Ään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt puhemiesneuvoston ehdotuksen.

Asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen esiteltävät asiat:

3) Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (KFOR) Kosovossa

Valtioneuvoston selonteko VNS 2/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 5/1999 vp
Palautekeskustelu

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 5, joka sisältää Suomen osallistumista sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (KFOR) Kosovossa koskevan valtioneuvoston selonteon johdosta annettavan lausunnon sanamuodon.

Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietinnössään ehdottama lausunnon sanamuoto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunnan on

valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 3 momentin mukaan päätettävä, minkä jälkeen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Ennen asiasta tehtävää päätöstä sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Niiden, jotka haluavat tehdä valiokunnan lausunnosta poikkeavia ehdotuksia eduskunnan lausunnoksi, on tehtävä ehdotuksensa keskustelun kuluessa. Selonteon käsittelyssä ei voida tehdä ehdotusta eikä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.

Keskustelu:

Ed. J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on nopeasti mutta huolellisesti muotoillut näkemyksensä mietinnön muotoon valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Kosovossa. Kiitokset valiokunnan jäsenille hyvästä työstä ja myös puolustusvaliokunnan jäsenille ja puolustusvaliokunnalle, joka yhtä nopeasti ja huolellisesti antoi tästä tärkeästä asiasta lausunnon.

Valiokunnan yksimielinen näkemys on ensinnäkin se, että on erittäin tärkeää ja välttämätöntä, että Suomi nyt osallistuu kansainvälisen yhteisön toimintaan rauhan turvaamiseksi ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseksi Kosovossa. Tällä tavalla me osallistumme tähän kansainvälisen taakanjakoon niin kuin pitääkin. Valiokunta myös katsoo, että Suomen osallistuminen tähän operaatioon on rauhanturvaamislain mukaista ja edistää Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruskysymyksiä. Rauhanturvaamislain mukaanhan Suomi voi osallistua sellaiseen Yhdistyneiden kansakuntien tai Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestyksen päätöksiin perustuvaan rauhanturvatoimintaan, joka tähtää kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen tai humanitaarisen avustustoiminnan ja siviiliväestön suojaamiseen, ja tämän ehdon täyttävät YK:n turvallisuusneuvoston tästä asiasta hyväksymä päätöslauselma ja siihen liittyvä rauhansuunnitelma ja yhteenveto Kosovon kriisin ratkaisemisen yleisistä periaatteista.

Valiokunta katsoo, että operaatiossa on kysymys perinteisestä rauhanturvaamisesta poikkeavasta, rauhanturvallain perusteluissa laajennetuksi rauhanturvaamiseksi nimitetystä toiminnasta. Ulkoasiainvaliokuntahan jo vuonna 1995, jolloin rauhanturvaamislakia muutettiin, muutosta koskeneessa mietinnössään on todennut, että laajennetussa rauhanturvaamisessa saate-

taan tarvita reaktiivista ja rajoitettua voimankäyttöä. Tuolloin mietinnössä otetun kannan mukaan Suomi voi osallistua laajennettuun rauhanturvaamiseen niissä vaikeissa ja monimutkaisissa olosuhteissa, joissa yleensä nämä operaatiot tapahtuvat.

Ulkoasiainvaliokunta samoin kuin hallituksen selonteko lähtee siitä, että tämän Kfor-operaation onnistuminen perustuu osapuolten hyväksymään rauhansopimukseen sekä, niin kuin ilmaisu kuuluu, vakuuttavaan voimannäyttöön, ei niinkään voimankäyttöön. Valiokunta lähti siitä, että Kforin mandaatin ja voimankäyttösääntöjen mahdollisesti nopeasti muuttuessa valtioneuvoston on kuunneltava eduskuntaa kysymyksessä, onko suomalaisen osaston operaation osallistumisen jatkumiselle olemassa edellytyksiä.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan asiantuntija-kuulemisen yhteydessä on ilmennyt, että merkittävä osa Suomen pataljoonasta on tarkoitus rekrytoida erityisesti koulutetusta valmiusjoukosta, jota sitten täydennetään YK-koulutuskeskuksessa koulutetulla rauhanturvaeservillä. Puolustusvaliokunnan lausuntoon yhtyen valiokunta pitää tätä suunnitelmaa oikeana, suunnitelmaa, jossa todellakin joukon kokoonpano tapahtuu yhdistämällä valmiusjoukkokoulutuksen saaneita reserviläisiä ja kokeneempia, jo siviilielämän eri ammateissa toimineita YK-reserviin kuuluvia henkilöitä. Valiokunta korostaa ja pitää tärkeänä, että Suomen pataljoonan rekrytointi tapahtuu täysin vapaaehtoiselta pohjalta.

Valiokunta keskusteli myös kustannuksista, ja todettiin se, että tässä operaatioissa tarvitaan kärsivällisyyttä ja rahaa. Kaikkia kustannuksia on aina kuitenkin arvioitava saavutettavissa olevien arvojen turvaamisen valossa ja ennen kaikkea kansainvälisen turvallisuuden ja ihmisoikeuksien kannalta. Myöhemmin vuosinahan materiaaliset kustannukset tulevat laskemaan. Valiokunnalle esitetyn arvion mukaan tämä operaatio tulee kestämään useita vuosia.

Arvoisa puhemies! Valiokunta myös mietinnössään korostaa Suomen humanitaaristen ja siviilivalmiuksien kokonaisvaltaista kehittämistä ja organisoimista. Erityisesti valiokunta kiinnitti huomiota siihen, miten kriisinhallinnan sotilaalliset ja siviilielementit pystytään yhdistämään sopivalla tavalla. Sotilashenkilöthän hoitavat monissa operaatioissa omien tehtäviensä ohella myös useita siviilipuolen tehtäviä, jälleenrakennustyötä, kuljetuksia, humanitaarisia tarkastuksia jne., ja myös monet Yhdistyneitten kansakun-

tien hyväksymät kannanotot korostavat ennen kaikkea sitä, kuinka lopullisesti kaikkein tärkeintä on sittenkin se, että sosiaalinen ja taloudellinen kehitys sekä kansalaisyhteiskunnan kehitys pääsevät käyntiin ja tällä tavalla konflikteja estetään rauhanrakennustoimissa.

Kaiken kaikkiaan ulkoasiainvaliokunta katsoo, että Suomen osallistuminen Kfor-operaatioon on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruspyrkimyksiä.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on saanut valmiiksi pika-analyysinsä laajasta ja tärkeästä asiasta eli Suomen osallistumisesta Naton Kfor-kriisinhallinta-operaatioon. Valitettavasti eduskunta ei katsonut tarpeelliseksi kuulla asiassa ulkoasiain- ja puolustusvaliokunnan lisäksi myös perustuslakivaliokuntaa, sillä kuten lähetekeskustelussa totesin, osallistuminen Kosovon rauhaanpakottamistoimiin ei ole oman käsitykseni mukaan sopeutuksessa Suomen lainsäädännön kanssa.

Ulkoasiainvaliokunta on kuitenkin päättänyt päinvastaiselle kannalle ja todennut, että Kfor-operaatioon osallistuminen on rauhanturvaamislain mukaista. Huolimatta tästä käsityksestä pitäydyn kyllä aikaisemmassa kielteisessä kannassani päätöksen lainmukaisuudenkin osalta.

Valiokunta toteaa mietinnössään aivan oikein, että Suomelle Kosovo-operaatiosta aiheutuvat kustannukset ovat selvästi korkeammat kuin tavanomaisista YK:n operaatioista. Tämä johtuu siitä, että Nato-operaatioissa osallistuvat maat vastaavat itse kuluistaan, kun YK:n alaisissa rauhanturvatehtävissä ainakin osa kuluista saadaan vähitellen takaisin. Kustannukset nousevat siis ensimmäisenä vuotena peräti 470 miljoonaan markkaan ja seuraavina, oletettavasti useina vuosina kustannukset ovat ainakin 300 miljoonaa markkaa vuodessa. Summa on siis varsin merkittävä, eikä sen suuruusluokka muutu miksikään Bosnian operaation supistamisesta aikaansaaduilla säästöillä.

Vertailun vuoksi mainittakoon, että operaation vuosittain käytettävä summa on jotakuinkin yhtä suuri kuin valtio säästää viimeisellä 400 000 eläkeläiselle tehdyllä kansaneläkkeen pohjaosan 66 markan suuruisella kuukausittaisella leikkauksella. Lisäksi summa on puolitoistakertainen verrattuna siihen rahamäärään, joka käytetään RAY:n ja valtion varoista veteraanien kuntoutukseen vuositasolla.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset olisivatkin halunneet ennen Kfor-operaatiota ja samalla

siihen uhrattavien varojen hyväksymistä kuulla pääministerin tai valtiovarainministerin vastauksen siihen, mistä nämä 300—470 miljoonaa markkaa aiotaan ottaa. Valtiovarainministerin toistuvista ponnekaista vakuutteluista olen saanut sen käsityksen, että Suomella ei ole mahdollisuutta ottaa lisää lainaa, vai olenko käsittänyt ministeri Niinistön puheet väärin?

Tästä voimme päätellä, että hallitus jatkaa Lipposen ensimmäisen hallituksen linjaa ja ottaa tarvittavat varat leikkaamalla eläkkeitä tai alentamalla lapsiperheiden sosiaalietuuksia tai sitten alentamalla työttömien saamia korvauksia. Tuskinpa tälläkään kertaa maksumiehiksi joutuvat suursijoittajat, optiomiljonäärit ja hyvätuloiset.

Mielestämme osallistuminen Naton Kfor-operaatioon on Suomelle liian kallis hanke. Joudumme kuitenkin EU-jäsenenä vastaamaan vielä sadoilla ja taas sadoilla miljoonilla markoilla Balkanin alueen jälleenrakennuksesta aiheutuvista kuluista. Sen vielä voinkin inhimillisenä toimena käsittää ja hyväksyä. Nato-maiden, jotka pommeillaan tekivät tuhoa, tulisi vastata ensin rauhanturvaamisoperaation kuluista ja sen jälkeen kantaa vielä päävastuu jälleenrakennuksen kustannuksista. Ei ole mitään järkeä siinä, että maailman rahavallan peräpaikka USA saa mellastaa mielin määrin ja sen jälkeen todeta eurooppalaisille, että maksakaa lasku.

Tällä hetkellä tuntuu hieman oudolta taikka vaikealta jatkaa puhetta, kun ei tarkkaan tiedä, miten käytäväkeskustelujen jälkeen tämän asian suhteen tulee käymään, (Ed. I. Kanerva: Kuinka niin?) koska siellä hyvin moni on samaa mieltä kanssani. (Ed. I. Kanerva: Eikä ole!) — Kyllä, ed. Kanerva, valitettavasti näin on. (Ed. I. Kanerva: Onko se valitettavaa teidän kannaltanne?) — Teidän kannaltanne, ed. I. Kanerva. — Tämän johdosta voin sanoa näin, että toivoisin, että ne, jotka ovat ilmoittaneet, että kannattavat minun tekemääni lausumaehdotusta, jonka tulen kohta lukemaan, olisivat sillä kannalla huolimatta äskeisestä painostuksesta, jota edessäni oli.

Joka tapauksessa haluan kuitenkin historiankirjoitusta varten eduskunnan pöytäkirjaan todeta, että vastustan tätä hanketta eli teen kuin Pontius Pilatus aikoinaan, pesen käteni mahdollisesta tulevasta väärästä päätöksestä. (Ed. I. Kanerva: Perustelut!) — Lähetekeskustelussa, ed. Kanerva. Hakekaa keskuskansliasta puheeni, siellä on perustelut, en halua viivyttää liikaa eduskunnan aikaa ja toistaa samoja puheita. (Ed. Kokkonen: Hyvä, ei kannata viivyttää!)

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että Kosovo-se-

lontekoa koskevana lausuntonaan eduskunta ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä poiketen totea: ”Eduskunta katsoo, ettei Suomen tule osallistua Naton johtamaan Kfor-kriisinhallintaoperaatioon, koska Suomen osallistuminen Kfor-operaatioon on ilmeisesti ristiriidassa voimassa olevan rauhanturvaamislain kanssa ja koska operaatio ei ole rahoitusmenettelyltään tavanomainen YK-operaatio ja koska sen Suomelle aiheuttamat kustannukset tulevat nousemaan liian korkeiksi.”

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Selonteko Kfor-operaatiosta ehti käydä läpi perusteluisen valiokuntakäsittelyn, vaikka asian käsitteilyaikataulu olikin varsin tiukka. Ulkoasiainvaliokunta saatuaan lausunnon puolustusvaliokunnalta päätyi siihen johtopäätökseen, että operaatio on nykyisen rauhanturvalain mukainen laajennettu rauhanturvaoperaatio.

Katson, että tämä päätelmä ohjaa myös tulevaisuutta sikäli, että koska kyse on verraten laajasta rauhanturvaoperaatiosta, johon liittyy myös riskejä, ehkä enemmän riskejä kuin Sfor-operaatioon Bosniassa, niin jatkossakaan ei ole perusteita siihen, että rauhanturvalakia laajennettaisiin rauhaanpakottamiskysymyksen suunnalta. On hyvin vaikea kuvitella rauhanturvaoperaatiota, joka olisi ratkaisevasti vaativampi kuin kyseessä oleva Kosovon operaatio. Riskialtiudesta on esitetty erilaisia arvioita. Suuruusluokka on suunnilleen samanlainen kuin Bosnia-operaatiossa, mutta on epäilyjä, että ehkä jonkin verran riskejä voisi olla enemmän.

Arvoisa puhemies! Katson myös, että rauhanturvaamisen kehittämisessä on kiinnitettävä huomiota siihen, että rauhanturvalain henki säilyy edelleen. Ensisijainen kriisinhallintamenetelmä on aina neuvottelutie ja vasta viimesijainen on voimatoimien käyttö. Katson, että näin tulee olla tulevaisuudessakin. Ei ole perusteita sille, että nykyistä ensisijaisemmaksi keinoksi nostetaan voimatoimet. Tämä on omiaan lisäämään sitä, että kriisialueella rauhanturvaajien toiminta tulkitaan provokaatioksi, mikä saattaa syventää kriisiä.

Arvoisa puhemies! Pidän tärkeänä myös ulkoasiainvaliokunnan linjausta siitä, että rauhanturvaoperaatio pitää hyvinkin syvällisesti kytkeä siiviilyhteiskunnan kehittämiseen. Vain siten voidaan taata kestävä rauhan perusta. On tärkeää turvata sekä albaaniväestön että myös Kosovossa asuvien serbien oikeudet. Tätä vartenhan rauhanturvaajia juuri tarvitaan. Mutta olennaista

on myös demokratian kehittäminen ja sellainen yhteisöjen kehittäminen, joka vähentää ennakkoluuloja ja purkaa olemassa olevia ristiriitoja. Väkivaltaa ei saa tietenkään pois pyyhityksi, mutta voidaan löytää keinoja, joilla estetään sen uudelleen puhkeaminen.

Arvoisa puhemies! Selonteon lähetekeskustelun yhteydessä puhuttiin paljon kansainvälisen yhteisön vastuusta erilaisissa konflikteissa ympäri maailmaa. Pidän tätä kysymystä erittäin olennaisena. Katson, että Suomen vastuunkantamisen pitää ulottua myös Euroopan ulkopuolisiin alueisiin. On selvää, että YK-järjestelmä on ollut Kosovon kysymyksessä erittäin voimakkaassa kriisissä. Resurssija tarvittaisiin konfliktien ratkaisemiseen sellaisilla alueilla kuin Sudan tai Eritrean ja Etiopian raja jne. Konfliktialueita on ympäri maailmaa lukuisia.

Pidän hyvin oireellisena ja ongelmallisena, jos keskustelu konflikteista keskittyy pelkästään Kosovoon. Kosovon asiat pitää toki hoitaa ja saada aikaan kestävä rauhanprosessi, mutta myös tämän mantereen ulkopuolisten alueiden konflikteihin on puututtava. On etsittävä keinot, joilla YK saa rekrytoitua näillekin alueille rauhanturvaajia, saa aikaan rauhanprosessin ja myös siviiliyhteiskunnan kehittymisen sellaiseksi, että uusia konflikteja ei synny.

Toisen maailmansodan jälkeiselle ajalle on ollut ominaista, että eri puolilla maapalloa on meillä koko ajan pieniä konflikteja, joista jokaisessa menehtyy merkittävä määrä siviilejä. Siinä missä aiemmat sodat olivat enemmänkin sodankäyntiä sotilaiden välillä, siviiliuhrien määrä on ollut hyvin luonteensa puolesta toisen maailmansodan jälkeisille konflikteille.

YK-järjestelmää pitäisi kehittää ja vahvistaa. Nyt Kosovon prosessissa on pikemminkin käynyt päinvastoin. Kun turvallisuusneuvosto ei löytänyt konsensusta niistä toimista, joihin sen pitäisi ryhtyä Kosovon kriisin ratkaisemiseksi, YK-järjestelmä heikkeni hyvinkin ratkaisevasti. Nyt mielestäni pitää löytää ne keinot, joilla YK:ta saataisiin vahvistetuksi ja myös vahvistetuksi sen voimia muilla konfliktialueilla.

Ed. Vanhanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a a k s o : Arvoisa puhemies! Voimassa olevan rauhanturvaamislain mukaan Suomi voi osallistua sellaiseen Yhdistyneiden kansakuntien tai Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön

päätökseen perustuvaan rauhanturvatoimintaan, joka tähtää kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen tai humanitaarisen avustustoiminnan ja siviiliväestön suojaamiseen. Keskeisin edellytys sille, että Suomi voi osallistua muun muassa Kosovon operaatioon, on se, että Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvosto on tehnyt asiasta päätöksen.

Puolustusvaliokunta kannanotossaan toteaa saman asian ehkäpä vielä hieman tiukemmin. Puolustusvaliokunta katsoo, että onnistuneen ja uskottavan kriisinhallintaoperaation edellytyksenä on sen perustuminen YK:n tai Etyjin mandaattiin, oikein mitoitettuun voimaan, tehokkaaseen johtamisjärjestelmään sekä selkeisiin voimankäyttöäänkösiin.

Ongelma, arvoisa puhemies, on se, että keskustelussa, joka edelsi ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan käsitteilyä, eduskunnassa nousi esille vaatimuksia siitä, että tulevaisuudessa ainakin osin suomalaisten operaatioihin osallistumisen edellytyksenä ei enää tarvittaisikaan YK:n tai Etyjin mandaattia. Ehkä selkeimmän vaateen ilmaisi kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenvuoron käyttänyt ed. I. Kanerva, joka totesi, että kokoomuksen eduskuntaryhmä kannattaa erikseen ja myöhemmin harkittavaa rauhanturvalain uudistamista muun muassa siten, että se mahdollistaisi Suomen osallistumisen humanitaariseen avustustoimintaan ilman YK:n tai Etyjin mandaattia, mikäli Suomen eduskunta itse niin päättää. (Ed. I. Kanerva: Kantamme on sama edelleen!)

Tässä suhteessa kokoomuksen eduskuntaryhmä ajaa muutosta nykyisin voimassa olevaan lakiin. Täytyy sanoa humanitaarisista operaatioista, jotka nyt sisällytetään rauhanturvaamislaissa sen 1 §:n 1 momenttiin ja jotka humanitaariset toimet vaativat siis YK:n tai Etyjin mandaatin, että nyt kokoomus siis esittää, että tulevaisuudessa Suomi voisi osallistua sellaisiin humanitaarisiin operaatioihin, jotka ovat sotilaallisia operaatioita, sotilaiden voimin toteutettavia humanitaarisia operaatioita, joilla ei olisi tätä mandaattia. (Ed. I. Kanerva: Kuten Makedonia!)

Me olemme aika perimmäisten kysymysten äärellä tässä asiassa. Yhdysvallathan pyrki oikeastaan koko viime syksyn ajan Naton osalta saamaan aikaan päätöksen Naton Washingtonin huippukokouksen valmisteluissa, että Nato voisi tulevaisuudessa toimia ilman YK:n mandaattia niin itse halutessaan missä tahansa päin maailmaa aina näin katsoessaan. Yhdysvaltain eurooppalaiset liittolaiset, ennen kaikkea Ranska

mutta myös Saksa, olivat asiasta toista mieltä, kunnes Kosovon tapahtumien avulla myöskin Yhdysvaltain eurooppalaiset liittolaiset saatiin Yhdysvaltain aiemman kannan taakse. Niinpä huhtikuussa Washingtonin huippukokous päätti, että tulevaisuudessa sotilasliitto Nato voi toimia koska tahansa missä tahansa ilman YK:n mandaattia niin halutessaan. Tavoitteena Natolla on YK:n mandaatin saaminen kriisinhallintaoperaatioille, mutta se voi toimia myös ilman.

Ongelma, rouva puhemies, tässä on se, että Washingtonin huippukokouksen päätös saattaa koko nykyisen kansainvälisen turvallisuusjärjestelmän uhanalaiseksi. Suomi on kuulunut niihin maihin, jotka katsovat, että Yhdistyneet kansakunnat on meidän turvallisuuskäsitteistössämme keskeinen toimija. Me olemme panostaneet paljon siihen, että YK:n vaikutusvalta ja arvovalta vahvistuvat. Nyt kuitenkin näyttää siltä, että myöskin Suomen ulkopoliittisessa eliitissä on tapahtumassa tässä suhteessa muutos. Suomi esimerkiksi vielä viime vuoden joulukuussa Englannin ja Yhdysvaltain pommittaessa Irakia pahoitteli sitä, ettei pommituspäätöksellä ollut YK:n turvallisuusneuvoston valtuutusta. Ruotsi sen sijaan arvosteli Yhdysvaltain toimintaa suhteellisen voimakkaasti.

Kun Nato ryhtyi Kosovo-operaation yhteydessä pommituksiin, Suomi ei enää edes pahoitellut. Ruotsi edelleenkin pahoitteli Yhdysvaltain päätöstä. Näyttää siltä, että jo muutaman kuukauden ajan, ehkäpä noin vuoden verran, ulkopoliittinen eliitti Suomessa on pohtinut keinoja irtautua YK:n mandaatin välttämättömydestä.

Viittaisin tässä yhteydessä myöskin siihen, mitä ed. Kiljunen on useassa eri yhteydessä aivan oikein todennut, että kriisinhallintaoperaatioissa, joka toteutetaan ilman YK:n tai Etyjin mandaattia, on kysymys sotilaallisesta interventtiosta.

Kokoomuksen vaade ei tietenkään ole kokoomuksen itsensä keksimä. (Ed. Kokkonen: Kuka sen olisi meille keksinyt?) Arkkitehdit istuvat ihan muualla kuin kokoomuksen ryhmässä, mutta mielenkiintoista on se, että kokoomuksen ryhmä on ensimmäinen, joka eduskunnassa yksiselitteisen selvästi esittää tämän vaatimuksen. Täytyy vielä todeta se, että tässä suhteessa kokoomuksen ryhmä näyttää olevan se viestin tuojaja, joka ehkä selkeimmin tavoittelee tällä hetkellä muutosta nykyiseen rauhanturvalakiin ja yhteen sen olennaisimmista kohdista.

Toissapäivänä käydyssä keskustelussa ministeri Sasi tapansa mukaan pani vielä paremmaksi

tässä suhteessa. Hän asetti kyseenalaiseksi ylipäänsä koko YK:n mandaatin välttämättömyyden kriisinhallintaoperaatioissa, ei vain siis humanitaarisissa operaatioissa, kuten kokoomuksen nimissä puhunut ed. I. Kanerva, vaan ylipäänsä YK:n mandaatin tarpeen. Totta onkin, että ilmeisesti ministeri Sasi edustaa sitä tavoitetta, joka tässä suhteessa kokoomuksella on, kun taas ed. I. Kanerva esittää taktisesti, että pää avattaisiin vapauttamalla ensiksi niin sanotut humanitaariset operaatiot YK:n mandaatin välttämättömyydestä.

Kosovo-operaation osalta tulee operaatio uskottavaksi ja myös onnistuneeksi juuri sen tuloksena, että sen takana on Yhdistyneiden kansakuntien arvovalta. Toisaalta ne traagiset tapahtumat, joita Naton pommitukset toivat mukanaan, ovat hyvät osoitus siitä, minkälaisia seuraamuksia toimilla, joilla ei ole YK:n valtuutusta, voi olla.

Rouva puhemies! Kun nyt rauhanturvaamislakia muutetaan, sitä vartenhan istuu työryhmä, niin jo tässä yhteydessä on varoitettava siitä, että kun ulkopoliittisessa eliitissä näyttää olevan pyrkimys, tavoite ja päämäärä irrottaa Suomi asteittain YK:n tai Etyjin mandaatin, valtuutuksen, välttämättömyydestä, me olemme tavattoman vaarallisilla teillä. Tässä on kyse yhdestä Suomen ulkopoliittikan peruskysymyksistä.

Ymmärrän tietenkin taustan hyvin. Esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Iosssa-Britanniassa todetaan, että Yhdistyneiden kansakuntien rakenne heijastaa viime kädessä toisen maailmansodan lopputulosta. Maailma on tänään uusi, ja YK:n rakenne on vanhentunut. Tavoitteena näyttää kuitenkin ennen kaikkea Yhdysvaltain johdolla olevan se, että YK-järjestelmä siirretään sivuun kansainvälisen politiikan toimijana ja Nato nostetaan entistä keskeisemmälle sijalle toimijoiden joukossa, johtavaksi toimijaksi. Täytyy jo tässä yhteydessä sanoa, että en tule omalta osaltani myötävaikuttamaan siihen, että valtuutuksen osalta suomalaista lainsäädäntöä tullaan muuttamaan.

Rouva puhemies! Puutuinkin jo aiemmassa puheenvuorossani rauhaanpakottamiseen. Haluan lopuksi tässä yhteydessä todeta sen, että te, jotka nyt olette valmiit poistamaan nykyisestä lainsäädännöstä pykälän, joka kieltää suomalaisten osallistumisen rauhaanpakottamistoimintaan, ainakin osa teistä vielä vuonna 95 nykyistä lakia säädettäessä voimakkaasti kannatti eduskunnan lisäystä, jolla nimenomaan kiellettiin rauhaanpakottamiseen osallistuminen.

Täytyy sanoa, että tulen aika ahkerasti tulevassa keskustelussa lainaamaan asianomaisten edustajien käyttämiä hyviä puheenvuoroja, joilla perusteltiin sitä, että Suomen kriisinhallintaoperaatioon ja Suomen rauhanturvaamiseen ei kuulu rauhaanpakottaminen. Todettakoon muun muassa se, että puolustusministeri Anneli Taina käytti tässä suhteessa erinomaisen puheenvuoron, mutta tiedän, että nykyinen kokoomusryhmä on ottamassa toisenlaisen suunnan tässäkin kysymyksessä.

Ed. I. Kanerva (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tulkoon sen verran kertauksena todettua, että ryhmäpuheenvuorossamme totesimme, että Kosovon pommitukset eivät täytäneet kansainvälisen oikeuden kirjainta, mutta kylläkin kovasti sen hengen. Mitä pommitusten valitettavuuteen sinänsä tulee, on kysymys tietysti siitä, että kansainvälisellä yhteisöllä täytyy olla oikeus toimia siinä tilanteessa, jos YK ei kykene saamaan oman päätöksentekokulttuurinsa vuoksi lopullisia ratkaisuja aikaiseksi.

Jos Euroopan mantereella on meneillään kansanmurha, niin onko ed. Laakso todella sitä mieltä, että meidän täytyy kädet taskussa seurata sitä prosessia, joka on humanitaarisista, inhimillisistä, moraalisisista ja etnisistä syistä johtuen asia, jonka olettaisinkin myös sävähdyttävän ed. Laaksoa ja koko kansainvälistä yhteisöä niin, että meidän siviilisaatiossamme, meidän aikanamme sen kaltaisia ratkaisuja, sen kaltaista prosessia ei päästetä etenemään?

Eurooppa on kerran, ed. Laakso, historiansa aikana päästänyt tämän kaltaisen prosessin etenemään. (Ed. Kiljunen: Tuhansia kertoja!) Se oli erityisesti ennen toista maailmansotaa, jolloin Saksaa edustanut Adolf Hitler niissä olosuhteissa sai toimia oman makunsa mukaisesti. Lopputuloksen tiedämme. Kansainvälinen yhteisö ei saa olla aseeton siinäkin tilanteessa, jos Yhdistyneet kansakunnat on sellaisessa tilassa.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni kansainvälinen yhteisö ei voi todellakaan seistä tai istua kädet taskussa silloin, kun esimerkiksi etnisiä puhdistuksia suoritetaan.

Täytyy sanoa, että osa meistä reagoi tapahtumiin jo silloin, kun Milosevic lakkautti Kosovon autonomian kymmenen vuotta sitten. Mielenkiintoista olisi kysyä, missä riveissä Yhdysvallat oli silloin ja miksi Yhdysvallat katsoi sormien välistä tätä prosessia. Mitä tapahtuu, ed. I. Ka-

nerva, Turkissa? Miksi te katsotte sormien välistä tällä hetkellä sitä, mitä tapahtuu Turkin kurdi-alueella? Siellä on kyseessä — en käytä sanaa kansanmurha, koska se on liian suuri asia. Mitä tapahtui silloin, kun Krajnasta poistettiin 500 000 ihmistä? Missä oli silloin kansainvälinen yhteisö Yhdysvaltain johdolla?

Ongelma, ed. Kanerva, tässä on se, että valitettavasti ... En halua loukata ketään valtion päämiestä, mutta eräs amerikkalainen kenraali totesi eräästä diktaattorista aikaisemmin, että sikahan se on, mutta meidän sika. Tämä selittää sen, että tietyissä asioissa reagoidaan, tietyissä asioissa ei reagoida. Tämä on se ongelma. Jokaisessa asiassa pitäisi reagoida. Näin muuten eräät kansainväliset järjestöt ovat tehneet, kuten Euroopan neuvosto.

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Arvelen, että ed. Laakso ei oikein tiedä, missä parlamentissa hän tänään on, koska hän niin paljon viittaa USA:n päätöksiin. Me olemme nyt Suomen parlamentissa ja puhumme Suomen ratkaisusta ja siitä, mihin operaatioon Suomi osallistuu ja mihin ei.

Ed. I. Kanerva (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee ed. Laakson siihen väitteeseen, että rauhanturvalakia ei pidä tarkastella, olen esittämässäni kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa todennut, että muutoksen tarve on selkeästi todettu. Tämän vuoden kuluessa se on todettu, mutta se asia ei nyt kuulu tässä yhteydessä ratkaistaviin kysymyksiin. Mutta oletan, ed. Laakso, että tulette käsittelemään rauhanturvalain muutosta vielä näillä valtiopäivillä, ja oletan, että hallituspuolueet myös tässä suhteessa tulevat toimimaan annettavan hallituksen esityksen mukaisesti. Pidän sellaista hallituksen esitystä toivottavana, jotta Suomi ei joudu, niin kuin Makedonian tapauksessa muutama kuukausi takaperin, lähtemään pois siitä tehtävästä, jossa ilman muuta olisi tarvittu humanitaarista siviilihallintoa tukevia toimia suomalaisten joukkojen toimesta.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tämä Makedonia olisi myös syytä keskustelussa perinpohjaisemmin käsitellä, mutta mikään ei olisi estänyt esimerkiksi Makedonian osalta asian tuomista eduskuntaan, ei pääsiäisloma, niin kuin eräissä väitteissä esitetään. Eduskunta olisi kyllä saatu koolle.

Toiseksi täytyy myös todeta se, että Makedo-

niaa käytetään verukkeena jo pitkään valmistella olleelle hankkeelle YK:n valtuutuksen ikään kuin lieventämiseksi. (Ed. Korkeaoja: Puhuja on hallituspuolueen edustaja!)

Tiedän, että rauhanturvaamislain muutos tulee, mutta olen puhunut tästä asiasta nyt useat viime vuodet ja muistan aina sen, kuten eräs läsnä oleva ulkoasiain virkamies sanoi meidän hyväksyessämme rauhaanpakottamisen kiellon, että eduskunta teki pahan virheen ja tämä vielä korjataan. Rauhaanpakottaminen yritetään nyt ajaa sisään tulevaisuudessa, mutta ilmoitan jo tässä vaiheessa, että hallituspuolueen kansanedustajana en tule sitä hyväksymään. Luulenko, että aika moni muukin hallituspuolueiden kansanedustajista tulee olemaan tässä asiassa toista mieltä.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Minäkin käsitelisin tässä yhteydessä rauhanturvalakia, mutta nimenomaan rauhanturvalakia suhteessa Kosovon kriisinhallintaoperaatioon. En pidä sen kaltaista puheenvuoroa, jonka ed. Laakso käytti, joka käsitelti yleisemmin rauhanturvalakia ja siihen liittyviä muutospaineita. Me olemme nyt nimittäin käsittelemässä Kosovon kriisinhallintaoperaatiota ja sille annettavaa valtuutusta Suomen puolelta.

Se keskustelu, joka eduskunnassa käytiin lähetekeskusteluna mukaan lukien myös osin valiokunnassa käyty keskustelu, toi esille sellaisen seikan, että meidän rauhanturvalakimme ikään kuin olisi epäselvä. Haluaisin tällä puheenvuorollani tuoda sen vahvasti esille, että meidän rauhanturvalakimme ei kirjaimeltaan eikä soveltuvuudeltaan ole epäselvä. Epäselvyyttä tietysti syntyy poliittisesta tarkoituksenmukaisuudesta. Kysymys on siis poliittisesta epäselvyydestä. Se tulee varmasti jatkokeskustelussa vielä hyvin selkeästi esille.

Mikä koskee kriisinhallintaoperaatiota nyt Kosovossa, puolustusvaliokunnan lausunto ja ennen kaikkea tietenkin ulkoasiainvaliokunnan mietintö yksiselitteisesti korostavat sitä, että tämä kriisinhallintaoperaatio on meidän rauhanturvalakimme mukainen. Se on nimenomaan sen vuonna 95 uudistetun rauhanturvalain mukainen, jossa on otettu käyttöön termi ”laajennettu rauhanturva”.

Mitä konkreettisesti laajennettu rauhanturva tarkoittaa, se löytyy lain perusteluosasta, jossa todetaan, että laajennetussa rauhanturvassa voimankäyttö on itsepuolustusta laajempaa. Voimankäytön itsepuolustusperustehan on ollut se,

joka on ollut nimenomaan perinteiselle rauhanturvalle ominaista, mutta tässä tapauksessa laajennetussa rauhanturvassa voimankäyttö on itsepuolustusta laajempaa. Se on luonteeltaan reaktiivista. Korostan, mitä lain perusteluosassa myös sanotaan: tilannekohtaisesti rajoitettua liittyen humanitaarisen operaation tai rauhansopimuksen täytäntöönpanoon. Tämä on aivan konkreettisesti se, miten laajennettu rauhanturva määritetään vuonna 95 hyväksytyssä rauhanturvalaissa ja sen perusteluosassa. Tähän puitteeseen Kosovon kriisinhallintaoperaatio, johon Suomi nyt tulee osallistumaan, sopii, ja se on siinä mielessä meidän rauhanturvalakimme mukaista.

Kysymys ei ole rauhaanpakottamisesta, kuten eräissä puheenvuoroissa on tuotu esille. Rauhanturvalakimme mukaan rauhaanpakottaminen on sotilaallista voimankäyttöä, joka on aktiivista, aloitteellista ja pyrkii konfliktin kokonaisuuden hallintaan, vihollisuuksien tukahduttamiseen ja rauhan palauttamiseen. Tämä on se täsmällinen määrittely, kun me puhumme rauhaanpakottamisesta meidän rauhanturvalakimme mukaan.

Otan, arvoisa puhemies, esimerkin siitä, mitä rauhaanpakottaminen tässä Kosovon tilanteessa olisi ollut.

Rauhaanpakottamista meidän määrittelyjemme mukaan olisi ollut Naton maajoukkooperaatio Kosovossa siinäkin tilanteessa, että se olisi saanut YK:n tai Etyj:n mandaatin ennen sitä vaihetta, kun Milosevicin kanssa, Jugoslavian hallituksen kanssa päästiin sopimukseen. Maajoukkooperaatio ennen tätä sopimusratkaisua olisi ollut tyypillisesti rauhaanpakottamista meidän rauhanturvalakimme mukaisesti. Nyt, kun sopimusjärjestely on olemassa, rauhansopimusjärjestely on olemassa, kysymys on laajennetusta rauhanturvasta.

Arvoisa puhemies! Tämän korostaminen on sen takia tärkeätä, että me näemme, että rauhanturvalakimme mukaan rauhaanpakottaminen määrittyy kyseisen operaation kokonaisuudesta. Se ei määrity voimankäytöstä sinänsä tai voimankäytön intensiteetistä. Tilannekohtaisesti voimaa voidaan joutua käyttämään hyvinkin vahvasti, jotta humanitaarinen operaatio tai rauhansopimuksen täytäntöönpano voidaan saada aikaiseksi, (Ed. Korkeaoja: Ehdottomasti väärä tulkinta!) ja tässä suhteessa meidän rauhanturvalakimme on täysin yksiselitteinen.

Arvoisa puhemies! Haluan nimenomaan korostaa sitä, että kun ulkoasiainvaliokunta viittaa

lausunnossaan rauhanturvalakiin, tämä on se peruslähestymistapa, näkökulma, jolla me joudumme lähestymään tätä voimankäyttövaltuutusta. Tältä pohjalta ei voi syntyä sitä tilannetta, johon joskus on viitattu, että meillä on olemassa upseeri tai komentaja kentällä, joka joutuu pohdiskelemaan voimankäyttövaltuuksiaan, onko tämä nyt rauhaan pakottamista vai laajennettua rauhanturvaa, jossain yksittäisessä tilanteessa. Jos hänen toimintansa perusmandaattina ovat rauhanturvalain perusteet, hän voi joutua tilannekohtaisesti käyttämään voimaa, ja se on meidän rauhanturvalakimme mukaista toimintaa.

Tämä on sen takia tärkeää tuoda esille, että tästä asiasta jossain määrin on keskusteltu sekä salissa että valiokunnassa. Jotta me olisimme selkeällä linjalla: kun ulkoasiainvaliokunta viittaa rauhanturvalakiin, se viittaa nimenomaan näihin perusteisiin rauhaanpakottamisen osalta. (Ed. Korkea-oja: Väärä tulkinta!) — Tämä ei ole tulkinta, ed. Korkea-oja, tämä on se, mitä teksti sanoo, ja teidän täytyy silloin katsoa, mitä tekstissä sanotaan, eikä lähteä tulkitsemaan muita asioita.

Tämä, arvoisa puhemies, on sen takia tärkeää tuoda esille, että tästä asiasta jossain määrin valiokunnan piirissä käytiin keskustelua.

Arvoisa puhemies! Haluaisin lopuksi vielä kiinnittää huomiota siihen, mitä ulkoasiainvaliokunta hyvin painokkaasti mietinnössään korosti, että tämä rauhanturvaoperaatio, kriisinhallintaoperaatio, joka Kosovossa nyt käynnistyy, on ainoastaan väline. Se ei ole päämäärä sinänsä, vaan päämääränä sinänsä on tietysti siviiliyhteiskunnan rakentaminen, ja siinä nimenomaan muilla organisaatioilla kuin sotilaallisella organisaatiolla on erittäin suuri roolinsa ja tehtävänsä. On myös hyvin tärkeää se, mistä nyt on tässä YK:n mandatoimassa operaatioissa kysymys, että siviilipuolen aktiviteetit ja sotilaalliset aktiviteetit kytkeytyvät kiinteästi toinen toisiinsa, tukien toinen toistansa. Tässä kokonaisuudessa on monilla muilla järjestöillä vähintään yhtä suuri tehtävä kuin Natolla. Siinä on muun muassa Etyj:llä suuri merkitys, siinä tulee Euroopan unionilla olemaan keskeinen merkitys, lukuisilla YK:n järjestöillä, Unhcr:llä muun muassa pakolaisten palauttamisen osalta keskeinen merkitys jne.

Tämä on hyvin laaja ja mittava operaatio, ja on olennaista, että Suomi ei ainoastaan panosta tähän sotilaalliseen puoleen, vaan meillä myöskin on valmiudet panostaa siviiliyhteiskunnan jälleenrakennukseen Kosovon alueella ja tätä

kautta luoda edellytykset sille, että sopu ja harmonia löytyy. Pidemmällä jänneväliillä, aivan kuten pääministeri Lipponen totesi, tehtävänä on pyrkiä asteittain integroimaan Balkanin alue eurooppalaiseen yhteisöön mukaan, jolloin päästäisiin näistä ongelmista, joita alueella vallitsee.

Ed. Korkea-oja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä tulkinta Suomen rauhanturvalaista, jonka ed. Kiljunen puheenvuorossaan toi esille, on mielestäni virheellinen. Oleellinen kohta tässä on se, että tämä tulkinta olisi oikea, jos eduskunta ei olisi lain käsittelyn yhteydessä liittännyt jopa pykälään asti tärkeää lisäystä, joka kuuluu: ”- eikä muuhun rauhaanpakottamiseksi katsottavaan toimintaan”. Kun hän otti esimerkiksi maaoperaation Kosovossa, kysymys olisi siinä tapauksessa ollut momentin alkuosan määrittelemästä YK:n peruskirjan 42 tai 51 artiklan mukaisesta toiminnasta, mutta termillä ”muu rauhaanpakottamistoiminta” haluttiin rajata, ettei Suomi osallistu myöskään operaation sisällä sellaiseen voimankäyttöön, jota voidaan pitää rauhaanpakottamisena.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jo puheenvuorossa totesin, että tämä ei ole tulkintakysymys. Ed. Korkea-oja tulkitsee. Tämä ei ole tulkintakysymys, vaan me joudumme katsomaan, mitä lain kirjaimessa on sanottu, ja myöskin, mitä lain perusteluosassa on sanottu, ja siitä me teemme johtopäätöksiä. Kun toteatte, että Suomi ei voi osallistua muuhun rauhaanpakottamiseksi katsottavaan toimintaan, aivan totta, juuri näin on, ja me olemme määritelleet siellä, mitä on rauhaanpakottamiseen katsottava toiminta, ja se määritetty nimenomaan operaation kokonaisuudesta. Se on selkeästi siellä määritelty, ja siinä suhteessa tämä ei ole tulkintakysymys.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Paikallani haluaisin pari asiaa ottaa esille. Ensinnäkin tämä makronäkökulma, josta nyt käydään tätä keskustelua, on mielenkiintoinen ja varmasti eräiltä osin tulee esille YK:n yleiskokouksessa tänä syksynä. Onhan Kiinalla, Intialla ja Pakistanilla tässä vaiheessa omat näkökulmansa esimerkiksi siitä, mikä YK:n rooli tietyissä tilanteissa saattaisi olla.

Toinen on tämä makronäkökulma Suomen näkökulmasta. Nythän ulkoasiainvaliokunta ja puolustusvaliokunta koettavat omalta osaltaan

tyhjentää tätä esimerkkiluetteloa siitä, mitä tämä voisi olla, mutta kuten ulkoasiainvaliokunnan jäsenten keskustelu osoittaa, se ei ole kovin yksiselitteistä eikä helppoa.

Toinen on tämä mikronäkökulma. Silloin, kun Suomi esimerkiksi toimii siellä käytännössä, Venäjän ja Yhdysvaltain ulkoministereitten ja puolustusministereitten keskustelut siitä, mitkä ovat nämä käytännön toimenpiteet ja millä tavoin ne tehdään, osoittavat myös, kuinka vaikeata se on käytännössä. Ei voida olettaa, että siellä sitten tietyissä yksittäistilanteissa ruvetaan käymään keskustelua sillä tavoin kuin täällä äsken käytiin tai että olisi mukana laki ja sitten joku kysyy, sattuisiko olemaan vielä ulkoasiainvaliokunnan mietintö ja siihen liittyvä puolustusvaliokunnan lausunto, että tiedetään mennä lain mukaan, vaan viime kädessä on tietysti äärimmäisissä tapauksissa oikeus, joka tämän ratkaisee.

Ihan lopuksi haluaisin korostaa tätä jälleenrakentamista ja sitä, että Suomen pitää aktiivisesti olla mukana näissä toimenpiteissä. Aikaisemmat esimerkit esimerkiksi Ruotsiin verrattuna osoittavat, että kun tulee rakentamisen vuoro, silloin Suomi ei ole niin aktiivinen kuin esimerkiksi Ruotsi.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Puhe-mies! Ed. Kiljusen äskeinen luento-osa osoitti viimeistään sen, mitä monet asiantuntijatkin ovat todenneet viime aikoina, että rauhanturvalaki ei kaikkesta huolimatta olekaan ihan selkeä. Hän äsken kyllä teki mielestäni aika erikoislaatuista tulkintoja. Kun eduskunta aikanaan rauhanturvalakia sääti, silloin täällä salissa oli aika laaja ja todella laaja yksimielisyys siitä, mitä rauhaanpakottamisella tarkoitetaan ja että Suomi ei rauhaanpakottamistoimissa ole mukana.

Tähän saakka Suomi on osallistunut esimerkiksi tavalla Jugoslavian alueen ongelmien ratkaisuun. Vaativat tehtävät ovat epäilemättä kasvattaneet luottamusta maamme kykyyn edistää kansainvälistä ja aivan erityisesti eurooppalaista rauhaa. Tässä yhteydessä haluan todeta omalta osaltani sen, että tasavallan presidentille tulee antaa varaukseton tunnustus diplomatian taidoista ja siitä työstä, jota hän on viime aikoina tehnyt.

On luonnollista, että Suomi on mukana myös rauhaanpalauttamisoperaatioissa ja sen jälkeisessä jälleenrakennustyössä. Kysymyksessä on myös humanitaarinen velvollisuus antaa apua sitä tarvitseville ihmisille.

Sota Kosovossa ei ole päättynyt, vaikka rau-

hansopimus on olemassa. Seuraavat lähivuorokaudet tulevat olemaan merkitykselliset ajatellen rauhan palautumista Kosovoon. Tilanne lähenee normaalia vasta sitten, kun Kosovossa toimii itsehallinto ja kun pakolaiset ovat päässeet palaamaan kotiseuduilleen ja kykenevät elämään siten, että kunnioittavat arjessa toistensa kulttuuria.

Suomi ottaa ilman muuta riskin lähtiessään Kosovo-operaatioon, koska voimassa oleva rauhanturvalaki on muotoilultaan tiukka eikä pidä kiistatta sisällään kaikkia niitä toimia, joihin YK:n mandaatti antaa mahdollisuuden. Joukon johto voi joutua ratkaisemaan yllättäviä tilanteita. Rauhanturvajoukkojen saaminen alueelle mitä pikimmiten on kuitenkin kaikkien vastuullisten tahojen intressissä. Ensi vaiheessa alueelle menevät Naton joukot, mutta jo muutaman viikon kuluttua kumppanuusmaiden, muun muassa Suomen rauhanturvajoukot ovat työssään, mikäli suunniteltu aikataulu pitää.

Kun eduskunta taannoin käsitteli rauhanturvalakia, se edellytti selontekoa eduskunnalle silloin, kun kyse ei ole enää perinteisestä rauhanturvatoiminnasta. Mielestäni hallituksen selonteon tärkein sanoma eduskunnalle olisi pitänyt olla perusteellinen analyysi saadun mandaatin suhteesta voimassa olevaan rauhanturvalakiimme ja selvitys siitä, millaista joukkoa Kosovoon aiotaan lähettää.

Selonteon käsittely eduskunnassa on ollut kovin tarpeellinen ennen kaikkea sen takia, että hallituksen selonteko on ylimalkainen ja puutteellinen informaatioltaan, siis siltä informaatiolta, jota eduskunta vaati, kun sääti rauhanturvalakia. Vasta valiokuntatyöskentelyn aikana ovat ainakin oppositiolle selvinneet operaation pääpiirteet, ja on hyvä asia, että olemme voineet käsitellä rauhassa asiaa valiokunnassa.

Myönnettävä on, että vaikka Kosovo-operaatio näyttää melkein samanlaiselta jo mandaattiansa puolesta kuin Bosnia-operaatio, edessä saattaa olla tilanteita, joiden tulkinta tulee olemaan vaikeaa. Onko kysymyksessä operaatio, joka on lakimme mukaan laajennettua rauhanturvaamista vai rauhaanpakottamista, jota siis emme missään muodossa salli? Se, kykenevätkö rauhanturvajoukot vakiinnuttamaan tilanteen Kosovossa pelkällä voiman näytöllä, jää nähtäväksi. Sitä luonnollisesti pitää toivoa.

Uudenmuotoinen rauhanturvaaminen ei ole halpaa. Sekin on käynyt ilmi, ja erityisesti puolustusvaliokunnan mietinnössä on perusteellinen kustannusarvio. Mutta jälleenrakentaminen-

kaan ei ole halpaa. Jälleenrakentamiseen ei tulisi kuitenkaan unionin taholta lähteä, ennen kuin on varmistunut, että Milosevic on todella poissa pelistä. Kuitenkin on pidettävä mielessä se, että kalliskin rauha on aina sotaa parempi vaihtoehto, ja Suomen edun mukaista on luonnollisesti estää kaikki inhimilliset katastrofit Euroopassa, mutta myöskin muualla maapallolla.

Puhemies! Asiantuntijat ovat korostaneet, että rauhanturvaoperaatio saattaa alkuvaiheessaan olla vaarallinen. Tästä johtuu, että Suomen on koottava joukkonsa mahdollisimman motivoituneista, kokeneista ja koulutetuista rauhanturvaajista, ja on myös merkityksellistä, että heidän varustuksensa on paras mahdollinen. Silti tulee muistaa, ettei mihinkään yltiöpäiseen rauhanturvaamiseen ole varaa.

Selonteon henki on tosin, että operaatioissa tulee varautua rajoitettuun voiman käyttöön, ja tämä aiheuttaa meille ongelmia. Sen vuoksi pidän merkityksellisenä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön virkkeitä, joissa todetaan: ”Ulkoasiainvaliokunta lähtee siitä, että Kforin mandaatin ja voimankäytösääntöjen mahdollisesti olennaisesti muuttuessa valtioneuvoston on kuultava eduskuntaa kysymyksestä, onko suomalaisen osaston operaatioon osallistumisen jatkumiselle olemassa edellytyksiä. Valiokunta katsoo, että mahdollinen laajamittainen voimankäyttö Kfor-operaatioissa voi periaatteessa toteutua vain Natoa ja sen jäsenmaita edustavien sotilaallisten osastojen toimesta”.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Isohookana-Asunmaa totesi, että olisin jossain määrin kuvannut rauhanturvalakimme epäselvyyttä rauhaanpakotamistoiminnan osalta, niin haluan nyt vielä kertaalleen korostaa ed. Isohookana-Asunmaalle, että olen täsmälleen samaa mieltä, niin kuin lakiin meillä sanoo, että Suomi ei voi olla mukana rauhaanpakotamiseen kuuluvassa toiminnassa. Tämä on täysin selvä. Se, mikä ei näytä olevan selvää, on se, mikä toiminta on rauhaanpakotamista. Jos me lähdemme liikkeelle Suomen laista, niin lain määräysten mukaista on se, että me voimme joutua käyttämään tilannekohtaisesti rajoittuvaa voimaa esimerkiksi rauhansopimuksen täytäntöön panemiseksi. Tämä voi tarkoittaa muun muassa esimerkiksi vihollisjoukkojen riisumista aseista, ja silloin, jos rauhansopimusten täytäntöönpano sitä edellyttää, tämä kriisinhallintajoukko Kosovossa voi joutua tilannekohtaisesti käyttämään voimaa. Tämän Suomen rau-

hanturvalaki mahdollistaa. Tässä suhteessa ei pidä nyt heittää epäselvyyttä, että meillä todella olisi kentällä upseereita, jotka raapivat päätään yksittäistilanteessa, että onko tämä nyt rauhaanpakotamista vai laajennettua rauhanturvatoimintaa. Se määrittyy sen operaation kokonaisuudesta, ja tässä tapauksessa on kysymys laajennetusta rauhanturvatoiminnasta. Kun tämä operaatio käynnistyy, koko operaation luonne tietenkin voi sitten muuttua, ja silloin, kuten ulkoasiainvaliokunta lausunnossaan totesi, tämä asia joudutaan tietysti tuomaan myös Suomessa eduskunnan uudelleen käsiteltäväksi.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Yksittäisiä tilanteita saattaa tulla, jolloin aktiivinen voimankäyttötilanne realisoituu, ja silloin se on kyllä katsottava rauhaanpakotamiseksi. En voi ymmärtää, mitä ed. Kiljunen tarkoittaa yhtäkkiä kokonaisuvaltaisella tilanteella; sitä olisi syytä kyllä selkiyttää vielä.

Ed. K r o h n : Arvoisa puhemies! Saatua selonteon jo lähetekeskustelussa pohdin pitkään tavallaan tämän asian psykohistoriallisia vaikutuksia suomalaiseen todellisuuteen, ja siksi en siitä tällä kertaa enempää.

Heittäisin kuitenkin ajatuksen ilmaan, kun näin syvällisiä ja monitahoisia asioita käsitellään eduskunnassa, että valiokunta voisi kutsua asiantuntijoiksi esimerkiksi psykohistorioitsija Juha Siltalan ja tämän kaltaisia ihmisiä, koska nämä ovat myös moraaliseettisiä kysymyksiä, eivät pelkästään asioita, joita asiantuntijat käsittelevät oman kapean sektorinsa kautta. Se voisi olla järkevää siitä syystä, koska tämä on yllättävä ja monitahoinen asia. Se voisi auttaa meitä varautumaan mahdollisiin ikäviin asioihin.

Mielestäni valiokunta on tehnyt hyvää työtä. Itse ainakin olen hyvin tyytyväinen siihen, että valiokunta lausuu, että jos operaation luonne muuttuu toisenlaiseksi kuin nykyinen rauhanturvalakimme on, silloin uudelleen asiasta kuullaan eduskuntaa. Että ei ole avointa valtakirjaa, niin kuin Nato-sotilasoperaatioon, minkä vaikutelman ehkä sai lähetekeskustelussa pääministerin puheesta, että ikään kuin sen jälkeen, kun ollaan lähtötilanteessa tehty tilannearvio, että tämä sopii lakiin, jos tilanne siellä muuttuu, Suomen eduskunta ei olisi ikään kuin se lopullinen valtuuttaja.

Haluaisin kuitenkin nyt käsitellä kahta seikkaa. Onko tämä ennen kaikkea globaalieittinen

operaatio, vai onko tämä valtiostrateginen operaatio, jossa suunnataan Suomen sotilasturvallisuuspolitiikkaa kohti yhteiseurooppalaista puolustuspolitiikkaa? Teemme ratkaisuja, joissa 800 nuorehkoa Suomen kansalaista asettaa itsensä meidän muiden puolesta hengenvaaraan. Se on hyvin vakava ja arvokas asia. Silloin meidän on syytä pohtia, mistä oikein on kysymys.

Hengenvaaraan asettaminen on sikäli hyvin merkittävä, että länsimaissa demokratioissa ihmishuhrien kynnys on muodostunut erittäin korkeaksi. Jos ajatellaan Nato-operaatiota, jossa sota yritettiin voittaa puhtaasti ilmapommituksilla, niin vielä voisi joskus ajatella, että ehkä jopa liian korkeaksi. Olen ollut Yhdysvalloissa Vietnamin sodan aikana, ja näissä muissa operaatioissa siellä huomasi sen, että yhdysvaltalaisille kokemus omista pojista palaamassa kotimaahan sinkkiarkuissa on muodostunut niin suureksi, että se on heijastunut heidän sotilasstrategiaansa. Voidaan ehkä ajatella, että jos tässä operaatiossa olisi aikaisemmin käytetty maajoukkoja, Kosovo ei olisi nyt niin tuhottu maa kuin se on. Siinä mielessä voidaan ajatella, että tämä on hyvin merkittävää, että asetamme ihmisiä yhteisen edun vuoksi vaaraan.

Operaatioon osallistumista perustellaan ennen kaikkea mielestäni aivan oikein, ja siksi tulen tätä myös puolustamaan, että meillä on myös vastuu asioista, jotka eivät ole meidän itsemme aiheuttamia eivätkä tapahdu meidän rajojemme sisällä. Täytyy muistaa, että Jugoslavia ei ole Euroopan unionin jäsen. Se on maa Euroopassa. Mielestäni meillä onkin siitä vastuu, siis näin dramaattisella tavalla sekä rahallisesti että ihmishenkiäkin mahdollisesti vaarantaen.

Mutta mielestäni samalla logiikalla meillä kaikilla eurooppalaisilla on vastuuta myös maapallon muiden osien katastrofeista erityisesti, jos ajatellaan Afrikan ongelmia. Monet Afrikan ongelmat ovat seurausta eurooppalaisten harjoittamasta siirtomaapolitiikasta. Toivoisin, että tämä globaali vastuu, jota nyt koemme Jugoslavian aluetta kohtaan, vaikuttaisi myös valtiovarainministeriön puoleen silloin, kun puhutaan esimerkiksi kehitysyhteistyövaroista. Lopulta on kysymys aivan samasta asiasta. Tietysti sellaisessa tilanteessa, kun vastuuta voi kantaa puhtaasti rahalla, toivoisin, että niin tehtäisiin.

Samalla tavalla, jos ajatellaan eettistä vastuuta, mielestäni meidän pitäisi kantaa voimakkaammin vastuuta esimerkiksi Karjalan kylistä tai Pietarin katulapsista, tai kotimaan kamaralla on kohtuutonta, että Suomessa eräs vakavimpia

ihmisoikeusloukkauksia, joita tapahtuu, on perheväkivalta ja naiseen kohdistuva väkivalta, mutta valtiovarainministeriö hyvin pitkällisten vääntöjen jälkeen on siihen muutaman miljoonan pystynyt osoittamaan. En itse näe merkkejä, että meillä olisi tapahtunut valtavaa eettistä heräämistä ja halukkuutta satsata yhteisiä varojamme sellaisiin asioihin, joista meillä olisi vastuuta.

Sen takia uskon, että pitäisi hyvin voimakkaasti alkaa myös keskustella siitä, mikä on valtiostrateginen ajattelu tämän taustalla. Onko jälleen ehkä kuitenkin taustalla pitkälti se, että hallitus lähtee siitä, että Suomen intressi on olla aina niin sanotussa kovassa ytimessä kaikissa sellaisissa muodostelmissa, joihin Euroopan isot ja keskeiset valtiot ovat ryhtymässä? Siitä syystä uskon, että tämä on tämän eduskunnan ihan yksi tärkeimpiä päätöksiä, mitä teemme. Meidän pitäisi käsitellä sitä myös näistä laajemmista ulottuvuuksista käsin.

Meillähän on muistissa se, että silloin, kun Suomi liittyi EU:hun Maastrichtin sopimuksen voimassa ollessa, kiivaasti kiellettiin, että tähän liittyisi yhteinen raha- ja talouspolitiikka. Ikään kuin yllätyksenä tuli Emu-ulottuvuus, vaikka se Maastrichtin sopimuksessa oli kirjattu. Sitten ikään kuin kohtalonomaisesti väistämättä ja mahdollisesti ihan järkevästi Suomi liittyi Emuun. Tästä on seurannut se, että eliittimme ajattelu siitä, mikä on Suomelle hyvää ja oikein, ei ole tavoittanut kansan luottamusta, saati että kansalaiset aidosti voisivat osallistua siihen samaan keskusteluun, vaan meillä ovat kansalaiset jääneet jälkeen keskustelusta. Me puolueissa tai poliittisissa liikkeissä toimivat ihmiset olemme osaltamme siihen vaikuttaneet mielestäni sillä, että olemme leimanneet helposti epäisänmaalliseksi, epäsuomalaisiksi kaikki sellaiset keskustelut, joissa Eurooppaa kehitetään yhteiseen suuntaan, että liittovaltiosta ja federalismista on tullut eräs f-kirjaimella alkava sana. Siitä syystä toivoisin, että mahdollisesti alkavan sotilaallisen yhteistyön tiivistymisen osalta ei tehtäisi samaa virhettä kuin Emu-keskustelussa. Meillä ei ole siihen enää varaa, jos meillä äänestysprosentti Euroopan parlamenttivaaleissa oli 30 ja kansalaisille tulee jälleen tällainen uusi kokemus.

Sanoisin vielä, että puolustusyhteistyö on ehkä vielä syvemmälle käypää ja sanotaan hyvällä tavalla tunneperäistä. Raha on kuitenkin vain rahaa, mutta kun kyseessä on toiminta, jossa ihmishenkiä vaarantuu, joka tapahtuu tavallaan fyysisen isänmaan ulkopuolella ja jossa yhteys

äidinkielen ja oman kulttuurin säilyttämiseen on kuitenkin ohuempi, silloin meillä pitää olla hyvin paljon vahvempi käsitys siitä, mitkä ovat ne yleiseurooppalaiset humanistiset arvot, jotka suomalaiset nuoret ihmiset voivat liittää omaan käsitykseensä äidinkielestä ja isänmaasta. Samalla vakaumuksella, jolla he ovat tietojen mukaan valmiita puolustamaan Suomea, he pystyvät kokemaan tämän kaltaista tunnetta — se on tunne — myös suhteessa yleiseurooppalaisiin arvoihin, joita puolustamaan sitten mahdollisesti lähdetään kriisinhallintaoperaatioissa. Kosovon operaatio varmaan on sellainen tilanteessa, jossa sotilaat löytävät joukkohautoja, ja muutenkin tulee vastenmielisellä tavalla mieleen toisen maailmansodan jälkeinen tilanne. Meidän pitää alkaa puhua kansalaisille avoimesti. Jos käsityksemme maailmasta on niin paljon muuttunut, meidän pitää myös pyytää kansalaisia alkamaan kanssamme keskustella. Muuten meillä ei ole valtuuksia mennä kehityksessä pidemmälle.

Ed. K o r k e a o j a : Arvoisa puhemies! Keskustan ryhmäpuheenvuorossa kiinnitettiin huomion selonteon puutteellisuuksiin ja vähäiseen informaatioon, jota se keskeisistä asioista antaa. Keskusta kuitenkin katsoi jo käydyssä keskustelussa alusta alkaen, että Suomen kansainvälinen poliittinen asema ja roolimme kansainvälisessä yhteistyössä edellyttävät, että Suomi osallistuu Kosovon operaatioon.

Tilanne on hyvin pitkälle saman kaltainen kuin silloin, kun esillä oli osallistuminen Ifor-operaatioon. Ifor-operaation on jälkeinpäin arvioitunakin katsottava olleen hyvin onnistunut paitsi itse rauhanturvatoiminnan näkökulmasta myös siitä näkökulmasta, että Ifor-operaation myötä luotiin yhteistoimintamenettely, yhteistyöpuitteet Naton ja Venäjän sotilaalliselle organisaatiolle. Tämä yhteistyörakennelma on myös Kosovo-operaation pohjalla ehkä se kivijalka, joka voi mahdollistaa, että nytkin löytyy yhteistyömahdollisuuksia Venäjän ja Naton välillä. Iforin aikana luotu toimintamalli on ollut kansainvälisen turvallisuuden kannalta tärkeä. Suomen kannalta on välttämätöntä, että tämäntapaista monenkeskistä rauhanturvayhteistyötä edistetään. Tämä on se peruslähtökohta, jonka takia Suomen tulee olla Kosovon operaatiossakin mukana.

Kysymys puutteista ja epäselvyyksistä selonteossa tuli esille valiokuntatyössä. Valiokuntatyön aikana näihin asioihin saatiin riittävästi va- laistusta.

Useassa puheenvuorossa on jo käsitelty ongelmallista voimankäyttömandaattia. Oma lähtökohtani, arvioni ja johtopäätökseni asiassa lähtee siitä, että myös voimankäytön osalta Kosovon operaatiossa on hyvin paljon yhteistä Ifor-operaation kanssa. Ulkoasiainvaliokunnassa saimme kuulla tärkeänä yksityiskohtana Kosovo-operaation osalta niin sanotut rules of engagement, voimankäytön ohjeet, jotka eivät ole julkista tietoa mutta jotka muistuttavat hyvin paljon sitä, mikä tuotiin esille silloin, kun Ifor-operaatiota käynnistettiin. Ifor-operaation yhteydessä rules of engagement -säännöt pitivät sisällään seuraavaa: ne perustuvat itsepuolustus-oikeuteen, suhteellisuuden ja vähimmän mahdollisen voimankäytön periaatteeseen sekä kansainväliseen oikeuteen ja sodan oikeussääntöihin. Aseenkäytön säännöt mahdollistavat oikeuden pysäyttämiseen ja etsintään, pidätysoikeuden, oikeuden luoda ja rajoittaa pääsyä turvallisuudelle alueille sekä oikeuden käyttää voimaa ystävällisten joukkojen, erityisaseman omaavien henkilöiden ja erityisaseman omaavan omaisuuden puolustamiseksi sekä sotilaiden operaatioiden suorittamisen rauhansuunnitelman turvallisiksi toimeenpanoksi. Tämä luonnehdinta kuvaa voimankäytön perusteita paljon paremmin kuin itse mandaatti, jossa todetaan vain yleisesti, että voimankäyttö on mahdollista tulitauon aikaansaamiseksi tai osapuolten pakottamiseksi tulitaukoon.

Käytännön luonnehdinta siitä, miten tilanteessa tultaisiin toimimaan, on oleellisen tärkeä. Kun asiantuntijakuulemisessa esitettiin kysymys, miten toimittaisiin, jos esimerkiksi Uck:n sissit jossain tapauksessa kieltäytyisivät jollakin alueella luovuttamasta aseita, ryhdyttäisiinkö taistelutoimin aseiden riisuntaan, vastaus kuului, että ei mitään ilmeisimmin, koska tällainen toiminta helposti johtaisi tilanteen eskaloitumiseen ja sitä kautta koko rauhanprosessin vaarantumiseen. Tämä on myös hyvin suomalainen lähestymistapa, suomalaisen rauhanturvatoiminnan pitkien ja kunniakkaitten perinteitten mukainen lähestymistapa. Kun tämä puoli asiassa tuotiin esille, itse vakuutuin siitä, että myös Kosovon operaation perusluonne lähtee siitä, että voimankäyttö rajoitetaan minimiin. Kun tämä täydennys otetaan huomioon sen lisäksi, mitä on sanottu selonteossa, mikä on mandaatti, tämän jälkeen katsoin, että on mahdollista pitää rauhanturvaoperaatiota Suomen rauhanturvain mukaisena.

Suomen rauhanturvain perusteella, niin

kuin vastauspuheenvuorossani ed. Kiljuselle totesin, on rajoite voimankäytön osalta, rauhaanpakottamisen osalta, myös muissa kuin YK:n peruskirjan 41 ja 52 artiklan mukaisissa rauhaanpakottamisoperaatioissa. Siis sellaisten operaatioitten sisällä, jotka eivät ole rauhaanpakottamisoperaatioita, voi olla toimintaa, joka ei lakimme puitteisiin sovi. Kun otetaan huomioon nämä voimankäytön säännöt, jotka tulevat voimaan myös Kosovon operaatioissa, on nähtävissä, että tällaiselle alueelle mitä ilmeisimmin ei jouduta, ja jos jouduttaisiin, tässä tullaan siihen kohtaan valiokunnan mietintöä, jossa todetaan, että asia on silloin tuotava uudelleen eduskunnan käsittelyyn ja arvioitava uudelleen. Samoin todetaan myös, että tällaiset voimankäyttötilanteet ovat sellaisia, jotka erityisesti kuuluvat suurvalta-armeijoiden, palkka-armeijoiden toimintamuotoihin. Suomen toimintamuodot ovat toisenlaisia, mihin viitataan valiokunnan mietinnössä.

Arvoisa puhemies! Toinen kohta, johon keskustan ryhmäpuheenvuorossa kiinnitettiin huomiota, on joukkojen kokoonpano. Kiinnitimme huomiota siihen, että tästä ei puhuta mitään ja että oli tuotu epävirallisissa yhteyksissä esille, että tarkoitus on käyttää perustana niin sanottua valmiusjoukkoa. Julkisessa keskustelussakin, sen jälkeen kun toimestamme asia tuotiin esille, on tullut hyvin paljon epäilyä siitä, onko oikein ja perusteltua lähettää näin nuoria kuin valmiusjoukko tarkoittaa tällaiseen vaativaan tehtävään. Voi sanoa, että yleinen mielipide näyttää olevan sillä kannalla, että arvio, jonka keskusta esitti, että näin nuoria henkilöitä ei ainakaan koko joukkona pitäisi lähettää, on Suomen kansan enemmistön ajatus.

Oli myös aika mielenkiintoista havaita se, että kun kansanedustajilta kysyttiin, olisivatko he valmiita lähettämään omia lapsiaan, niin aivan valtaosa ilmoitti, että ei, mikä minusta on paljonpuhuva kannanotto. Minusta on aika epäilyttävää, että tämä sali tekee sellaisia päätöksiä, joihin henkilökohtaisesti ei olisi valmis. (Ed. Laakso: Ministeri Sasi olisi lähettänyt kaksivuotiaan lapsensa!)

Asia, johon kiinnitimme huomiota, on enemmän kuin tärkeä. Valiokuntakäsittelyn aikana kuitenkin asiaan saatiin paljon lisävalaistusta, ja arvioksi jäi, että joukko tulisi muodostumaan niin, että ehkä noin puolet tulisi valmiusjoukkoon kuuluvista nuorista reserviläisistä ja toinen puoli olisi kokeneita vanhempia henkilöitä. Tällä tavalla muodostettuna — niin myös YK:n koulu-

tuskeskuksen johtaja katsoi, ja hänhän on hyvin kokenut näissä asioissa — saadaan sellainen tasapainoinen kokoonpano, joka on toimintakelpoinen. Kun nimenomaan vanhempia henkilöitä sijoitetaan sillä tavalla, että heitä kuuluu jokaiseen osaan joukkoa, voidaan saada tasapainoinen, toimiva kokonaisuus.

Tämän selvityksen pohjalta olimme valmiita hyväksymään tämän suunnitelman. Toivon, vaikka kokoonpanosta ei ole ihan yksityiskohdista tietoa vielä, että myös hallitus ja puolustusministeri omalta taholtaan tekevät työtä sen suhteen, että ainakin tämä ensimmäinen joukko, joka lähetetään, koostuu mahdollisimman paljon henkilöistä, joilla on ennestään rauhanturvakokemusta, jotta tilanne voidaan saada mahdollisimman hyvin haltuun. Myöhemmässä vaiheessa sitten, niin kuin on todettu, joukon rakenne saattaa muutoinkin muuttua, ja ehkä nämä siviilikomponentit tulevat siinä yhteydessä muutoinkin voimakkaammin esille.

Arvoisa puhemies! Näiden tarkennusten jälkeen keskustan eduskuntaryhmä on valmis hyväksymään suunnitelman Suomen osallistumisesta Kosovon rauhanturvaoperaatioon.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Korkeaoja otti esille Uck:n demilitarisoinnin. Suomessa käydyssä keskustelussa tätä kysymystä ei valitettavasti ole problematisoitu, eikä sitä tehnyt nyt kyllä ed. Korkeaojakaan. Ongelmana näyttää olevan se, että varsinkin eräiden Nato-maiden keskuudessa demilitarisointia ei tulkita aseistariisunnaksi, vaan katsotaan, että aseistariisunta toimeenpannaan ainoastaan siinä tilanteessa, jos Uck:n joukot käyttäytyvät uhkaavasti. Totta on myös se, että sopimuksen 15 artiklassa on tarkoitus sopia yksityiskohtaisemmin, mitä demilitarisointi tarkoittaa.

Mutta sellainen tärkeä elementti suomalaisessa keskustelussa on sivuutettu, että jo parhailaan tämä kysymys on sidoksissa Kosovon alueen albaanien sisäisten poliittisten voimasuhteiden muotoutumiseen. Yhdysvallat ei ole koskaan suhtautunut oikein myönteisesti Rugovaan, mutta sen sijaan tämän marxilais-leniniläiseksi taistelujärjestöksi perustettu Uck, jota Yhdysvallat vielä helmikuussa kutsui terroristiorganisaatioksi ja jonka kanssa ei voinut olla yhteistoiminnassa, näyttää nyt saavan kyllä Yhdysvalloilta toiminnalleen sellaisen tuen, että siitä muodostuisi tulevaisuudessa Kosovon albaanien johtava poliittinen voima.

Eli tässä demilitarisointikeskustelussa itse asiassa sisällöllisesti on kysymys myös siitä, kenen käsissä, minkälaisien poliittisten voimien käsissä, Kosovo tulevaisuudessa tulee olemaan. Eli tässä ei ole kysymys pelkästään teknisistä sopimukseen liittyvistä yksityiskohdista, vaan viime kädessä kyse on sisällöstä ja politiikasta ja valta-politiikasta.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korkea-aoja viittasi puheenvuorossaan asiantuntijakuulemiseen, josta esimerkkinä oli todellakin erään konfliktin osapuolen riisuminen aseista konkreettisesti tilanteessa. On aivan selvä asia, että tämä kriisinhallintaoperaatio pyrkii kaikin tavoin siihen, että voimankäyttö rajoitetaan minimiin, aivan kuten ed. Korkea-aoja sanoi.

Oli myös aivan itsestäänselvää, kun asiantuntijakuulemisia käytiin lävitse, että tilannekohtaisesti voi olla kuitenkin tilanne, että joudutaan käyttämään voimaa, jotta rauhansopimuksen täytäntöönpano pystytään turvaamaan, ja sekin, toistan, arvoisa puhemies, on Suomen rauhanturvallain mukaista.

Ed. Korkea-aoja viittasi rauhanturvallakimme 1 §:ään, jossa sanotaan: ”Lakia ei sovelleta YK:n peruskirjan 42 tai 51 artiklan nojalla kohdistettaviin sotilaallisiin pakotetoimiin osallistumiseen.” Tässä on tietysti kysymys siitä YK:n päätösten 7 luvun mukaisesta sotilaallisesta voimankäytöstä, johon rauhanturvallaki ei anna valtuuksia. Tässä on jatko sitten: Ei osallistuta YK:n päätösten 7 luvun pohjalta tehtäviin sotilaallisiin toimenpiteisiin ”eikä muuhun rauhanpakottamiseksi katsottavaan toimintaan”. Se tarkoittaa sitä, minkä me aikaisemmin määrittelimme, että rauhanpakottaminen on siis toimintaa, joka on aloitteellista aktiivista voimankäyttöä tai sillä uhkaamista, jonka tavoitteena on konfliktin hallitseminen, vihollisuuksien tukahduttaminen ja rauhan palauttaminen. Eli tässä tullaan juuri samaan kysymykseen, että rauhanpakottaminen sidotaan tämän operaation kokonaismandaattiin, siihen mandaattiin, joka tässä Kosovo-operaatiossa on YK:n päätöslauselma, joka tehtiin 10.6.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ensiksi oikaisu ed. Korkea-ajan puheenvuoroon. Eivät kenenkään vanhemmat läheta lapsiaan tuohon operaatioon. He ovat aikuisia ihmisiä, jotka päättävät itse lähdöstään.

Toiseksi, teen kolme johtopäätöstä erikseen

ed. Korkea-ajan puheenvuorosta ja yleensä käydystä keskustelusta. Ensimmäinen selkeä johtopäätös on se, että rauhanturvallislaki ei todellakaan estä osallistumasta meitä tähän operaatioon. Toinen on se, että ilmiselvästi rauhanturvallain toimivuus suhteessa operaatioiden käytännön ilmenemismuotoihin on syytä selvittää, ja silloin annan kannatuksen sille, että hallitus todella näin parhaillaan tekeekin ja eduskunta aikanaan voi katsoa, mitä siitä seuraa, jos hallitus eduskuntaa lähestyy. Kolmas johtopäätös on mielestäni se, että eduskunnan olisi syytä toivoa hallitukselta mahdollisesti ensi syksynä jo laajempaa selvitystä EU:n yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, sen tilasta ja kehittämistarpeista ja Suomen roolista tässä.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Kalliomäki jo hyvin pitkälle vei sanat suustani.

Haluaisin vielä ed. Korkea-ajalle esittää kysymyksen, kun hän arvelee, että kansanedustajavanhemmat eivät olleet halukkaita suostumaan siihen, että heidän lapsensa olisivat sinne lähteneet. Kysyisin, minkälaisesta otoksesta on kysymys ja monellako näistä oli asianmukainen Säkylässä YK:n koulutuskeskuksessa nimenomaan näihin tehtäviin saatu asianmukainen koulutus?

Ed. N e p p o n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ihmettelen keskustan halua unohtaa aikaisemmat eduskunnan päätökset, joilla Suomen Puolustusvoimat kouluttavat valmiusjoukon. Vuodesta 96 lähtien tätä työtä on tehty, joten ensimmäiset siellä koulutetut reserviläiset ovat olleet reservissä jo kolmisen vuotta. Kun aikaisemmin Bosniaankin menttiin, joukkoa muodostettaessa pääosa oli kokeneita YK-miehiä, mutta joukossa oli reserviläisiä, jotka olivat saaneet vain kolmen viikon mittaisen rauhanturvakoulutuksen.

Nyt koottava joukko, sen runko, noin puolet joukosta, tulee muodostumaan Säkylässä koulutetuista reserviläisistä, jotka ovat saaneet juuri täsmennetyn rauhanturvakoulutuksen, ovat parasta meidän ainestamme vapaaehtoisia, valikoituja, ja, niin kuin haluan painottaa, saaneet todella tähän tulevaan vaativaan tehtävään erityisesti tähtäävän koulutuksen.

Kun joukko täydentyy Bosniassa parhaillaan palvelevista ja erityisesti kokeneista reserviläisistä, jotka ovat olleet useita kertoja YK-tehtävissä, ei voida välttyä siltä, etteivätkö nämä kaikki yhdessä osaisi ja pystyisi täyttämään tehtäviään. En

usko, että suomalaiset nyt enemmistönä ajattelevat niin, että kiistäisivät nuorten miesten lähettämisen. Kyseessä ovat varttuneet suomalaiset nuoret miehet, 22—24-vuotiaat, parhaassa iässä olevia reserviläisiä.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston päätös Kosovon kriisin ratkaisemisesta ja jatkotoimista pitää sisällään Kosovon demilitarisoinnin. Tämä koskee sekä Jugoslavian armeijan että puolisotilaallisten joukkojen sieltä vetämistä että myös Uck:n ja muiden aseistettujen albaaniryhmien riisumista aseista. Tehtävä on kokonaisuus. Ellei tätä kokonaisuutta hoideta, mitään kriisin ratkaisua ei ole olemassaakaan. Ei siis voida jäädä siihen tilanteeseen, että jokin osapuoli siellä on edelleen aseissa.

Minä kyllä näen, että meidän osallistumisemme tähän operaatioon on koko tämän mandaatin ja valtuutuksen ja YK:n päätöslauselman toteuttamista, eikä se, kun esimerkiksi joudutaan riisumaan aseista sissejä, jos niin käy, vielä ole se tilanne, jolloin asia palaa eduskuntaan, vaan se kuuluu tähän tehtävään.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voimankäytön osalta tämä Uck:n sissien aseistariisuminen oli se kaikkein ratkaisevin kysymys, mutta oleellista tässä on se, että lähtökohtana on se, että myös tämä on osapuoli, joka on mukana rauhansopimuksen toteuttamisessa. Eli oma lähtökohta on se siis myös tällä taholla, että se tapahtuu tämän rauhan suunnitelman puitteissa. Siis sellainen tilanne, että taistelutoimin ryhdyttäisiin Uck:ta aseista riisumaan, ei ole tämän rauhansuunnitelman mukaista eikä myöskään niiden voimankäyttöohjeiden mukaista, mitä meille on kerrottu. Eli tämä rakennelma lähtee siitä, että tässä toimitaan tämän rauhansopimuksen periaatteitten mukaisesti ja sillä tavalla. Jos tästä tilanne muuttuu, se on poliittisella tasolla esille nouseva asia ja myös meidän kohdaltamme uudelleen arvioitava.

Mitä tulee joukon kokoonpanoon, tuo johtopäätös, jonka ed. Nepponen teki, että kun tässä yhdistyy valmiusjoukkokoulutuksen saaneita ja kokeneita vanhempia rauhanturvaajia, siitä muodostuu tasapainoinen ja hyväksyttävä kokonaisuus. Tähän mekin yhdyimme.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Korkeaaja otti esille kysymyksen siitä, lähettäisi-

kö oman lapsensa tällaiseen rauhankokottamistoimintaan. Tietenkin voidaan kysyä aina sitä, lähettäisikö joku yleensä lapsensa sotaan. Ei kai kukaan lähettäisi. Jos tätä taustaa vasten ajatellaan asioita, sellainen pataljoona, joka on koottu orvoista vanhoistapojista ja lapsettomista leskimiehistä, olisi tietysti ihanteellinen. (Välihuuto) — Aittoniemi voisi olla vaikka päällikkönä siinä systeemissä. Mutta tämä tästä asiasta.

Rouva puhemies! Perinteinen rauhanturvaaminen ja toisaalta rauhanpakottaminen ovat ihan kokonaan eri asioita. Rauhanturvaamisessa usein on kysymys siitä, että poliittiset ja sotilaalliset jännitteet ovat ainakin jossain määrin laantuneet sillä tavalla, että vaikka eivät nyt suoranaisesti pyydä, niin sotilaallisen konfliktin osapuolet toivovat sitä, että rauhantila saataisiin ja tällainen rauhanturvaamisoperaatio toisi sellaisen maamerkin siihen väliin rauhanturvajoukoista. Kun on kysymys rauhanpakottamisesta, kysymys on siitä, että sotilaalliset ja poliittiset jännitteet ovat äärimmillään, taistelevat osapuolet on suorastaan revittävä toisistaan irti ja estetävä uudelleen kahakoinnista.

Rauhanturvatoimintaahan on meillä ollut perinteisesti paljon, on ollut Suezilla, on ollut Kyp-roksella, Bosnia voidaan katsoa sellaiseksi. Rauhanpakottamistoimintaa lähinnä on Persianlahden tapahtuma, vaikka se on tietysti hiukan sikäli erikoinen, että siinä oli selvä rintamalinja: yhtymän joukot vastaan Irak. Kysymyksessä ei ehkä sellaisenaan ollut sellainen rauhanpakottaminen kuin sillä perinteisesti tarkoitetaan. Mutta nyt Kosovon tilanteessa ollaan ehkä lähempänä sitä asiaa eli toisin sanoen tyyppillistä rauhanpakottamisjärjestelmää.

Kun ajatellaan sitä, kuinka pitkään tällaiset perinteiset rauhanturvaamistoimet ovat kestäneet, ajatellaan niiden kestäneen Kyproksella, Libanonissa ja eräissä muissa paikoissa kymmeniä vuosia, ja katsellaan nyt tällaista rauhanpakottamissysteemiä, joka on lähdössä käyntiin Kosovossa, niin on varma, että tämä operaatio kestää, voi sanoa, kymmeniä vuosia, ennen kuin tämä systeemi on ihan lopullisesti ohitse.

Tässä Kosovon operaatiossa on myös eräs piirre. Vaikka siellä on valtavat sotilaalliset tuhot tässä vaiheessa, se on ollut kuitenkin nojatuolisotaa sikäli, että siellä on, jos nyt vähän kärjistään, nappia painamalla lähetetty risteilyohjuksia tekemään tuhojaan, hävittäjät ovat täsmäpommeillaan aiheuttaneet tuhojaan, mutta esimerkiksi henkilövahingot, ihmistappiot Naton osalta ja yhtymän joukoilla ovat olleet äärimmäis-

sen vähäiset. Ei kai niitä ole ollut kuin ihan muutama, onko tullut lainkaan. Mutta todellinen vaaratilanne on edessä nyt tämän jälkeen, kun rauhanturvajoukot menevät Kosovoon. Siellä ovat todennäköisesti ja mahdollisesti vastassa serbisissit, jotka on tarkoituksellisesti jätetty kylvämään kuolemaa ja kauhua rauhanturvajoukkojen keskuuteen. Siellä on myös Uck:n sissijärjestelmä, joka on täysin arvaamaton ja josta ei tiedetä, ketä vastaan se loppujen lopuksi kääntyy. On monia muita tällaisia asioita, jotka tekevät nyt nimenomaan tässä vaiheessa tästä operaatiosta äärimmäisen vaarallisen näille rauhanturvajoukoille.

Näin ollen voidaan todeta, että tästä tulee hyvin pitkä operaatio, hyvin vaarallinen operaatio mahdollisesti ja erittäin kallis operaatio esimerkiksi Suomelle. Jos meillä lasketaan tässä vaiheessa 470 miljoonaa markkaa vuosikustannuksia, tiedämme varsin hyvin, että se ei pidä paikkaansa. Kysymys on varmasti lähemmäs miljardiluokkaa olevista kustannuksista, jotka nyt tietysti vähän alenevat vuosien mittaan tietysti syistä, mutta se on kuitenkin tavattoman kallis operaatio.

Niin kuin ed. Vistbacka täällä sanoi, niin totta kai niitä rahoja tarvittaisiin moneen muuhun tarkoitukseen meillä yhteiskunnassa, mutta en minä nyt ihan ed. Vistbackan tavalla hersyttelisi näin populistisesti sitä asiaa, että sinne vedetään orvot ja sotaveteraanit ja eläkeläiset. Totta kai heistä on huolehdittava, mutta tämä järjestely on kuitenkin hiukan toinen asia.

Rouva puhemies! Minun mieleenikään ei ole tullut sellainen, että asettuisin vastustamaan tähän operaatioon osallistumista. Kysymys on kuitenkin YK:n mandaatista, siis tämä laillisuus pohja, vaikka nyt hiukan mutkitellen ja kierrelen, on kuitenkin kunnossa. Ne raakuudet, joita Kosovossa on nähty, kun on verrattu Hitlerin aikoihin, ovat tietysti aika merkittävä asia. Meidän on tietenkin tällaiseen operaatioon osallistuttava, maailman laajuiseen vastuuseen omalta pieneltä osaltamme.

Sitten kuitenkin tämä on myös sitä, että tietenkin, jos ajattelemme omaa turvallisuuttamme, niin jos me emme ole tämän tyypissä operaatioissa mukana ja jos joskus joudumme itse häntään, mikä on aina mahdollista, hyvin helposti katsotaan, että pärjätkööt itse, koska eivät ole koskaan ottaneet mitään maailman laajuista vastuuta. Tämä puolestaan ja monet muut syyt, joita en lähde tässä selvittämään, ovat sellaisia, jotka mielestäni edellyttävät sitä, että suomalaisten on

mentävä tähän operaatioon mukaan, vaikka se on pitkä, vaarallinen ja kallis.

Rouva puhemies! Lopuksi totean sen, kun täällä on puhuttu ... (Ed. Laakso: Herra puhemies!) — Anteeksi, kyllä erottaa, kun katsoo, ihan komea puhemies, mutta kaunis oli edeltäjäsäkin — mutta tässä tapauksessa ei voida lähteä siitä, että jos me menemme jollekin englantilaiselle vyöhykkeelle ja siellä aletaan amuskella, niin me menemme englantilaisten taakse ja sanomme, että kun meillä ei ole valtuuksia ampua, niin ampuseeratkaa te nyt meidän puolestamme. Eihän sellaisesta touhusta tule mitään.

Suomalaisilla rauhanturvajoukoilla täytyy olla ne kaikki valtuudet, joita tällaisessa operaatioissa mahdollisesti tarvitaan, myös kaikkeen voimankäyttöön, kuin kaikilla muilla, jotka ovat mukana Kosovossa. Eihän siitä muuten tule mitään. Eihän me suomalaiset sen kummempia olla. Sankarpoikiahan me olemme ja kova sotilaskansa, niin että totta kai me amummme, tarvittaessa jopa tapamme siinä tapauksessa, että mikään muu ei ole mahdollista. Se kuuluu tähän toimenkuvaan.

Näin ollen, rouva puhemies (Ed. Laakso: Herra puhemies jälleen!) — anteeksi, herra puhemies, vanhuus ei tule yksin, täytyy sanoa, siis minulle — mutta mennään Kosovoon ja niillä valtuuksilla kuin on kaikilla muillakin ja esiinnytään kunniakkaasti sillä tavalla, että Kosovoon menevät joukot, ovat he sitten leski-ihmisiä tai vanhojapoikia, ovat sillä tavalla siellä, että ovat kunniaksi omalle maalleen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan onnitella ed. Aitto-niemeä, kun hän on perustanut oman ryhmän. Se on merkinnyt myös huomattavaa ideologista muutosta. Nyt hän on sitä mieltä, että Suomen on osallistuttava tähän ja kannettava kansainvälinen vastuamme. Minusta on erinomaista, että ryhmä on näin valistunut.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä en kyllä käsittänyt ed. Kokkosen näkemystä ollenkaan. Minä olen ollut aina sitä mieltä, viimeksi, kun asiaa käsiteltiin aikanaan Bosnian yhteydessä, jopa lähtenyt siitä,

että sinne menevillä suomalaisilla sotilaille täytyy olla samat oikeudet voimankäyttöön kuin muutenkin. Ei meiltä aina lähetetä joka paikkaan vain saunanrakentamispataljoonaa. Sellainenhan on meille häpeäksi.

En minä ole, ed. Kokkonen, koskaan vastustanut näitä asioita. Päinvastoin olen lähtenyt siitä (Ed. Kekkonen: Kansainvälinen vastuu on uutta!) — älkää puhuko päälle, kun minä puhun ensin — että totta kai näihin osallistutaan, ja kaikki oikeudet, mitä muillakin osallistujilla on ollut, on oltava myös suomalaisilla.

Ed. Neittaanmäki: Arvoisa herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietintö ei ole saanut minua vakuuttuneeksi siitä, että Kosovoon lähetettäväksi kaavailtu suomalainen pataljoona voisi välttää rauhaanpakottamiselta ja voimankäytöltä, jos asiat eivät sujuisikaan siellä suunnitelmien mukaisesti.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö päinvastoin vahvistaa käsitystäni siitä, että operaatioon osallistuvien Naton rauhankumppanuusmaiden sotilaalliset osastot voivat joutua hyvinkin todennäköisesti rauhaanpakottamista muistuttavaan tilanteeseen. Siinä tilanteessa ei valtioneuvoston eduskunnan kuulemisella ole enää merkitystä. Silloin operaatiossa ollaan täysillä mukana. Kuitenkin tällä argumentilla eduskuntaa yritetään nyt taivutella hyväksymään tämä esitys.

Kuitenkin Suomen rauhanturvaamislain 1 §:n 2 momentissa todetaan selvästi, että kyseistä lakia ei sovelleta YK:n peruskirjan 42 tai 51 artiklan nojalla kohdistettaviin sotilaallisiin pakotoimiin osallistumiseen eikä muuhun rauhaanpakottamiseksi katsottavaan toimintaan. Kysynkin, mikä muu tehtävä kuin rauhaanpakottaminen kansainvälisillä turvallisuusjoukoilla voisi Kosovossa olla, jos siellä puhkeaisi konflikti niiden läsnäollessa.

Arvoisa puhemies! Kuten jo valtioneuvoston selonteon yhteydessä käydyssä keskustelussa totesin, mukaan meneminen rauhaanpakottamiseen olisi pitkä askel kohti sotilaallista liittoutumista ja se murentaisi siten liittoutumattomuuspolitiikkamme uskottavuuden. Näillä perusteilla en voi hyväksyä Suomen osallistumista Kosovon operaatioon ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä esitetyllä tavalla.

Tämän vuoksi ehdotankin, että eduskunta hyväksyy asiaan liittyen seuraavan sisältöisen lausuman: ”Suomen Kosovoon lähetettävän pataljoonan mandaatti on siten rajattu, että Suomen joukkoa ei tule käyttää operaation missään

tilanteessa rauhaanpakottamiseen tai rauhan palauttamiseen voimakeinoin.”

Arvoisa herra puhemies! Toivon, että tämä ponsi voitaisiin hyväksyä yksimielisesti. Siten saavutettaisiin parhaiten ne tavoitteet, Suomen liittoutumattomuuspolitiikan uskottavuus ja suomalaisten sotilaiden turvallisuus, joista useat puheenvuoron käyttäjät ovat kantaneet täällä huolta tämän asian käsittelyn ympärillä.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä ed. Neittaanmäen esityksessä on nyt juuri se vaikeus, joka on tullut esille tässä tänään, kun olemme käyneet tätä keskustelua käsitelmärittelystä. Tämän operaation missään vaiheessa itse asiassa suomalaiset eivät osallistu rauhaanpakottamiseen, koska sen operaation mandaatti ei ole rauhaanpakottamismandaatti Suomen rauhanturvain mukaan. Tässä suhteessa lähestymistapa on tavallaan harhainen koko tässä ed. Neittaanmäen esityksessä. Ed. Aittoniemi varmaan sanoisi tähän toisella tavalla. Hän muodostaisi vastausta siitä lähestymistavasta, että suomalaiset tyytyisivät vain saunojen rakentamiseen eivätkä osallistuisi siihen operaation mandaatin mukaiseen toimintaan, joka koskee kaikkia osallistujamaita. Itse en muotoilisi tätä asiaa näin, mutta kyllä näen sen perusteen, joka tässä on, että tietyllä mandaatilla joudutaan toimimaan ja siinä on tietyt voimankäyttövaltuudet myös olemassa.

Ed. Isohookana - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Puhemies! On totta, mitä ed. Neittaanmäki totesi, että tilanne saattaa muodostua sellaiseksi, että riski rauhaanpakottamiseen lähestyy, ja kansainvälisen mandaatin perustana olevassa päätöslauselmassa määritetään, että turvallisuusjoukon tehtäväksi asetetaan tarvittaessa pakottaa kriisin osapuolet jne., eli käytetään sanontaa ”enforcing”.

Olen kuitenkin sitä mieltä, että ed. Neittaanmäen ponsi on sillä tavalla virheellisesti rakennettu, että se pitää sisällensä sellaisen itsestäänselvyyden, joka lähtee rauhanturvallaista. Rauhanturvaki on käsittääkseni aika yksiselitteinen siinä, että Suomi ei lähetä joukkoja sellaisiin tilanteisiin, joissa kysymys on rauhaanpakottamisesta. Sen takia en voi olla hyväksymässä kyseistä pontta. Viittaan vielä ulkoasiainvaliokunnan mietintöön, jossa todella todetaan, että sikäli kuin mandaatin ja voimankäyttösääntöjen mahdolliset muutokset ovat edessä, valtioneuvoston on kuultava eduskuntaa. Eduskunta tekee silloin

uuden arvion siitä, onko kysymyksessä operaatio, joka on muuttunut sellaiseksi, että se on rauhanpakottamista eli rauhanturvallain vastaista.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Eduskunta ei keskustellut Jugoslavian tilanteesta kahteen ja puoleen kuukauteen silloin, kun sodan pommitusvaihe oli päällä. Eduskunnassa oli aktiivista toimintaa siihen suuntaan, että tällaista keskustelua ei pitäisi käydä. Tätä perusteltiin muun muassa sillä, että meidän tasavaltamme presidentti osallistui loppuvaiheessa ratkaiseviin neuvotteluihin. Näistä perusteluista tietysti on osa ymmärrettäviä, mutta se ei ole varmasti tervettä, että eduskunta todella ei päässyt keskustelemaan taikka ei halunnut keskustella silloin, kun itse tilanne oli päällä.

Mitä merkitsee Euroopalle tämä pommitus, mitä merkitsevät Suomen kannat? Aikaisemmin esimerkiksi ed. Laakso viittasi siihen, että Suomen ulkopoliittinen johto ei reagoinut vaan hiljaisesti hyväksyi (Ed. Laakso: Avoimesti ja julkisesti hyväksyi!) — julkisesti hyväksyi nämä pommitukset, ei siis kuitenkaan niitä kritisoinut. Eduskunta ei päässyt sanomaan asiasta kuitenkaan omaa mielipidettään.

Nuo pommitukset ovat musta lehti Euroopan historiassa aivan samalla tavoin kuin musta lehti ovat Kosovon tapahtumat, jotka myös jo olivat kulussa ennen pommitusten alkamista. Pommituksen tuloksena syntynyt radioaktiivinen saaste Jugoslaviassa Kosovon alueella, pysyvät ympäristötuho Balkanin pohjavesialueella, Tonavan saastuminen, myös se asia, että ihmisoikeusrikkomukset saivat varmasti vauhtia pommituksen aikana, kidutukset, etninen puhdistus, karkotukset, raiskaamiset, murhat, niitä käsitykseni mukaan alkoi esiintyä entistä enemmän pommitusten alettua.

Pommitusten saavutuksiin kuului näiden ympäristötuhojen ja muiden lisäksi myös se, että osumia saatiin vanhainkoteihin, siviilijuniin, albaanipakolaisten kolonnaan. Se, että lähetystö, joka tuhottiin, oli Kiinan lähetystö, tietysti joistakin voi tuntua kaukaiselta. Voi vain kuvitella, mitä olisi merkinnyt suomalaisten käsityksissä se, että kysymyksessä olisi ollut Suomen lähetystö.

Rambouillet'n sopimuksen lisäosa eli B-osa on sen tyyppinen lisäpöytäkirja, joka tavallaan voimaan tullessaan olisi merkinnyt Jugoslavian ehdotonta antautumista, koko Jugoslavian. Näin ollen ja tuosta näkökulmasta katsottuna on

kyseenalaista, miksi tällainen B-osa haluttiin todella ottaa mukaan. Haluttiinko estää Rambouillet'n sopimuksen synty (Ed. Laakso: Kyllä!) ja päästä nimenomaan tähän sotatilaan pommituksineen?

Kaikki tiedämme yhdysvaltalaisen elokuvan, jossa Yhdysvaltain presidentin vapaa-ajan harrastukset ja niissä tapahtuneet ongelmat johtivat siihen, että julistettiin sota Albanialle. Ikään kuin tämä hollywoodilainen mielikuvamaailma toteutuu ja on toteutunut Euroopassa 1999. Elokuva kai valmistui jo 1998. Suomalaisten ei tule eikä muidenkaan eurooppalaisten nöyrytyä presidentti Bill Clintonin vaatimukseen, jonka hänen lausahduksensa on kiteyttänyt: Me olemme maksaneet pommitukset, maksakoot eurooppalaiset jälleenrakentamisaan.

Kaiken kaikkiaan pommituksien ja koko tilanteen lopputulos ja seuraamukset ovat täysin ennalta aavistamattomat, ne ovat, niin kuin täälläkin on todettu, vähintään satojen miljardien markkojen tuhotun infrastruktuurin korjaamista ja jälleenrakentamista, taloudellista tukea Balkanille. Mitä ne merkitsevät esimerkiksi EU:n laajentumisen aikataululle, EU:n jäsenvaltioiden taloudelliselle tilanteelle, se on täysin auki. Jo nyt EU on joutunut antamaan tiettyjä porkkanoita, lupauksia Balkanin valtioille sen suuntaan, että se tulee tukemaan niitä, kun ja koska nämä valtiot ovat esiintyneet ja asettuneet EU:n kannalta myönteisesti tähän tilanteeseen.

Kaiken kaikkiaan on nyt hyvä, että tästä asiasta on perinpohjaisesti päästy keskustelemaan. Mitä rauhanturvaamislain uudistamiseen tulee, olen tässä ed. Laakson kanssa samaa mieltä, että sitä ei pidä lähteä uudistamaan siihen suuntaan, jota täällä on väläytelty, laajentamaan aseellista mandaattia.

Lopuksi, jos tilanne muuttuu, niin kaikin keinoin, kaikkien mahdollisuuksien mukaan valtioneuvoston on tietysti tuotava asia eduskunnan käsittelyyn huolimatta siitä, että Suomessa olisi kesä ja eduskunta olisi istuntotauolla. Eduskunta on saatavissa tarvittaessa koolle.

Lopuksi, arvoisa puhemies, rauhanturvallain muutosehdotuksista pitää jo valtioneuvostossa käydä hyvin tarkka keskustelu ja silloin ottaa todella huomioon se, mikä on Suomen kansallinen etu ja miten tärkeää on, että Suomi pystyy sotilaallisesti liittoutumattomana.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Jugoslavian kriisi on tuottanut valtaisan määrän uhreja. On menetetty naisia, lapsia ja miehiä. Pommit ja sota

ovat tuhonneet myös paljon sellaista, jonka ihmiskäsi on rakentanut ja joka kaikki on jälleen-rakennettava uudelleen. Kriisin yksi uhri on ollut Yhdistyneet kansakunnat, jonka ohi Nato päätti pommitusten aloittamisesta. Nato otti kansainvälisen oikeuden omiin käsiinsä. Naton näin valitsema tie on äärivaarallinen ja johtaa, jos tämä käytäntö jatkuu, jatkossakin toistuviin umpikujiin.

Suomen keskeiseksi tehtäväksi näenkin sen, että Suomi osana kansainvälistä yhteisöä ja siihen pyrkiviä lähtee palauttamaan YK:n arvovaltaa ja sen keskeistä asemaa kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden takaajana ja sen luojana. Tämä on minusta Suomen suuri ja tärkeä tehtävä. Suomi ainakaan ei voi olla mukana sellaisissa toimenpiteissä ja ratkaisuisa, joilla ei ole YK:n tai Etyjin mandaattia.

Kosovon kriisin sotilaallinen selkkaus saatiin kääntymään toisille raiteille sen jälkeen, kun mukaan tulivat sotilaallisesti liittoutumattomat Suomi ja Venäjä välittäjiksi ja rauhanprosessin vetäjiksi. Suomen presidentillä on ollut tässä suuri merkitys. Sitten viime kädessä se, että palattiin kaiken jälkeen YK:n pöytään, ratkaisi sen, että saatiin aikaiseksi sellainen YK:n turvallisuusneuvoston päätös, joka on mahdollistanut laajan rauhanturvatoiminnan käynnistämisen. Tämä oli kaiken a ja o. Ilman YK:hon palaamista ei olisi mitään ratkaisua voinut syntyä.

Ulkoasiainvaliokunnan käsittelyn jälkeen olen täysin vakuuttunut siitä, että mukanaolomme Kosovon kriisissä on rauhanturvallain mukainen. Tässä ei ole nyt sitä ongelmaa, että oltaisiin jotenkin rauhanturvallain kanssa ristiriidassa. Kysymys on ensinnäkin YK:n päättämästä operaatiosta, rauhan palauttamisesta ja sellaisten olosuhteiden luomisesta, joissa pakolaiset voivat palata ja joissa päästään rakentamaan uudestaan siviiliyhteiskuntaa. Tämä on tietysti kokonaisuus. Sotilaallinen operaatio on, totta kai, vain osa ja varmasti vain alkuosa sitä pitkää prosessia, johon tässä on lähdetty.

Minä näen asian niin, että meidän mukanaolomme on koko YK:n päätöslauselman toteuttamisesta lähtevää. Se tarkoittaa sitä, että koko Kosovon alue demilitarisoidaan. Se koskee silloin paitsi sitä, että Jugoslavian armeija ja sen puolisotilaalliset joukot vetäytyvät, kuten on tapahtumassa, myös sitä, että Uck tai KLa, miten vain näitä lyhenteitä käytetäänkään, riisutaan aseista. Jos tätä osaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöksestä ei toimeenpanna, Kosovosta tulee albaanialue, ja se on sitten uuden vihakierteen

alku. On pystyttävä pitämään huolta siitä, että kaikki alueella asuneet voivat siellä jatkossakin asua. Muutoin ei kestävää rauhaa tuolle alueelle ole mahdollista saada.

Minä siis näen niin, että jos syntyy tilanne, jossa Uck ei luovu aseista, vaan ne joudutaan siltä pois ottamaan, tämä olisi se tilanne, jossa siirrytään rauhaanpakottamiseen. Minusta se on rauhanooperaation suorittamista, kun tämä vaihe tulee eteen, jos se tulee. Sehän ei nyt välttämättä tarkoita sitä, että alkaa laajamittainen ammuskeilu tai suoranainen sotatila, vaan että riittäväillä voimilla suoritetaan aseistariisunta niin kuin on eräissä rauhanturvaoperaatioissa aikaisemmin tehty. Mutta tehtävä se on, muutoin ollaan ongelmissa.

Tilanne voi sitten muuttua kokonaan, jos esimerkiksi tämä tehtävä epäonnistuu tai jos tähän tehtävään ei tartuta. Silloin voidaan tulla sitten jo niin uudenlaiseen tilanteeseen, että silloin asia on ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaan palautettava eduskuntaan ja täällä tehtävä uusia päätöksiä siitä, mitä siinä tilanteessa teemme, jos tilanne muuttuu olennaisesti ja siirrytään todella rauhaanpakottamiseen.

Tämä on tietysti aika monimutkaista. Joissakin kohdin rajat ovat veteen piirrettyjä viivoja, mutta ne kyllä ovat olemassa, kun asiaa tarpeeksi kauan mietiskelee ja siihen valaistusta koettaa saada ja kuuntelee myös asiantuntijoita, joita nyt on laajasti kuultu ja joilla on ollut varsin selvä käsitys siitä, että YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman toimeenpano ja mukanaolo siinä on rauhanturvallakimpe mukaista.

Ulkoasiainvaliokunnan kannanotossa lähdetään siitä, että Suomella on selvästi aivan erityislaatuinenkin rooli, että emme ole karkijoukko varsinaisissa taistelutehtävissä. Pataljoonamme on luomassa ennen muuta edellytyksiä siviiliväestön paluulle alueella. Mutta olemme kuitenkin mukana myös koko operaatioissa.

Keskustelua on käyty myös siitä, keitä Suomen pataljoonaan tulee mukaan. Siitä on ollut huolestunuttakin keskustelua. Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että mukaan lähtemisen täytyy olla täysin vapaaehtoista. Tämä on tietysti ihan tärkeitä korostamista, ettei myöskään niin sanottuja piilopakkoja mukaan tuloon ole sisällytetty tai että on esimerkiksi tiedonsaantiongelmia tai vääriä käsityksiä siitä, että jos on allekirjoittanut sopimuksen, että on käytettävissä valmiusjoukoissa, se sinänsä velvoittaa lähtemään tämän laatuisiin operaatioihin mukaan. Näinhän ei ole, vaan jokainen alustavan sitoumuk-

sen antanutkin voi itse päättää onko mukana vai ei.

Minusta oli todella myönteistä se, että näyttää siltä, että joukko koostuu noin puoliksi valmiusjoukoista tulevista ja puoliksi kokeneista rauhanturvaajista. Tämä varmasti on ihan hyvä rakenne ainakin asiantuntijakuulemisten pohjalta.

Tässä tosi kauheassa Kosovon kriisissä on nyt saatu jonkinlainen alku. Se on vain alku kriisin ratkaisemiselle. Jatkossa on hyvin paljon kysymys siitä, saadaanko kaikki alueella aseissa olevat todella riisuttua aseista. Vain se mahdollistaa sen, että kaikki voivat siellä elää ja sinne palata. Tämäkin tehtävä on siellä selvästi edessä, ja omalta osaltamme olemme myös tehtävää suorittamassa.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Keskustelu on etsinyt aika mielenkiintoisella, osin erikoisella tavalla näkökulmia tähän kysymykseen. Minusta pohjana olevaa esitystä ei kuitenkaan pidä provosoida, ja siltä osin myös eräisiin puheenvuoroihin on, esimerkiksi ed. Kiljusen käyttämään puheenvuoroon, kohtuuttomasti reagoitu. Tarkistin nimittäin aika tarkkaan, mitä hän sanoi, ja sille perustelut löytyvät. Pikemminkin kommentteissa oli poliittista tulkintaa.

Arvoisa puhemies! Haluaisin kuitenkin korostaa samoja näkökulmia, joita muun muassa ed. Tennilä toi esiin ulkoasiainvaliokunnan käsitteilyn osalta, ja nimenomaan sitä, että valiokunta pitää tärkeänä YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaa ja siihen sisältyvää erittäin mittaavaa siviilielementtiä. Tämän työn onnistuminen on Kosovon tulevan kehityksen kannalta tärkeämpää kuin pelkkä kriisinhallinnan sotilaallinen puoli. Edelleen Kosovon jälleenrakentaminen ja koko yhteiskunnan kattavan rauhantilan aikaansaaminen on hyvin mittava tehtävä. Mielestäni ulkoasiainvaliokunta on siinäkin oikeassa, että viime kädessä siviiliyhteiskunnan eheytyminen ratkaisee, saako rauhansopimus aikaan alueella vakauden.

Oikea on myös se painotus, että Suomen tulee osallistua kyseisen alueen jälleenrakentamiseen ja myös niihin hankkeisiin, jotka edistävät siviiliyhteiskunnan toipumista kriisistä. Haluaisin myös edelleen painottaa sitä, että tavallaan siviiliyhteiskuntaan siirtymisen edistäminen on oikeastaan päätehtävä. Silloin on myös järkevää, että henkilöstö, joka operaatiossa on mukana, osaa ja tuntee myös siviilipuolen tehtäviä, jolloin henkilöstö voi osallistua jälleenrakennustyöhön,

kuljetuksiin ja myös humanitaarisiin tarkastuksiin, joita alueella varmasti tulee suorittaa.

Muun muassa ed. Tennilä minua ennen käyttämässään puheenvuorossa oli myös oikeassa siinä suhteessa, että kukaanhan ei voi tietää, miten prosessi kaikinensa etenee. Mutta me, Suomi ja Suomen eduskunta, voimme tietenkin osaltamme edistää pienten palasten hakeutumista ja parkkeerautumista sellaisiin kohtiin, että kokonaisuus voisi olla mahdollisimman hyvin ennustettavissa vuosien, ehkä vuosikymmenien kuluttua hyvin toimivan siviiliyhteiskunnan toiminnan turvaamiseksi.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Kun operaatiota rahoitettaessa mietitään rahoituslähteitä, on mielestäni tarkoin mietittävä, voidaanko siihen todellakin ottaa voimavarat Bosniassa olevia joukkoja vähentämällä ja vetäytymällä Libanonista, kuten ministeri Enestam on käsittäkseni kaavaillut.

Lisäksi haluan vielä kerran korostaa sitä, että EU:n puheenjohtajamaana meidän pitää pystyä katsomaan myös EU:n lähialuetta etämmälle. Samalla kun me ja muu kansainvälinen yhteisö puhumme Kosovon tilanteesta ja keskitämme voimakkaasti huomiomme Eurooppaan, on syytä tarkkailla, mitä tapahtuu Intian ja Pakistanin suunnalla. Ollaanko siellä jälleen tarttumassa ydinaseeseen? Myös muita kriisipesäkkeitä on mielestäni EU:n puheenjohtajamaana pidettävä hyvin tarkoin silmällä.

Ed. S. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! On ollut mielenkiintoista ja oikeastaan rakentavaa sekä lämmittävää seurata selonteon keskustelua ja palautekeskustelua, jota tänään on käyty. Eduskunta on erityisen hyvin jalostunut ymmärtämään sen, mitä selonteko pitää sisällään, miten sitä pitää tulkita ja mitä se tarkoittaa. Kun eduskunta on näin hyvin ymmärtänyt tämän asian, siinä vaiheessa kun selonteko on muotoiltu ja tuotu hallituksen taholta, oli omassa mielessäni riski nähdä ja ymmärtää sitä asiaa, voiko löytyä sellaiset lääkkeet ja eväät, että suomalainen joukko, joka lähtee edustamaan Suomea, ei joutuisi sellaisiin tehtäviin, niin kuin ed. Aittoniemi täällä viittasi, saunanrakentajapataljoonan luonteisiin tehtäviin.

Kun ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, että valtuudet ovat olemassa ja valtuudet eduskunta tulee antamaan, todetaan perustellusti, että operaatio saattaa varsinkin alkuvaiheessa olla perin vaarallinen. Sitä asiaa selvästi

lieventää se, että Naton joukot, jotka ensimmäiset 30 vuorokautta tietävästi ottavat asian vastaan, suorittavat vaarallisimman vaiheen. Se lieventää selvästi suomalaisten riskiä joutua todellisiin konfliktitilanteisiin silloin, kun pataljoona on kokonaisuudessaan paikalla.

Kun mietinnössä selvästi todetaan, että on varauduttava rajoitettuun voimannäyttöön, mikä tarkoittaa sellaisenaan, että kun varaudutaan todelliseen voimannäyttöön, sillä ehkäistään ja estetään se, että sitä voimaa ei tarvitse koskaan käyttää. Toivon ja uskon, että tämä toteutuu myöskin tämän tehtävän osalta, että sieltä selvittää ilman voimankäyttötarvetta pois.

On myöskin myönteisenä nähtävissä, että valiokunnan mietintö pitää sisällään, että on erityisesti varauduttava korkeatasoiseen suojaan. Kuten asiantuntijat ovat tämän asian selvittämisen yhteydessä useasti julkituoneet, sinne Suomesta varaudutaan sellaisella suojatulla joukolla, että suoja on parasta tasoa, mitä on saatavissa. Uskon, että tällä myöskin tulee olemaan merkitystä niin, että kun varusteita kehitetään kotimaassa Puolustusvoimien käyttöön, tämä on eräänlainen kokeilupaiikka ja niiden soveltuvuus nähdään myöskin käytännön olosuhteissa, miten erilainen uudempi suojavarustus sopii varsinkin Kosovon tyyppisiin olosuhteisiin, jotka osittain ovat lähellä myöskin suomalaista maaperää muuten kuin ilmastollisilta olosuhteiltaan.

On ollut erittäin hyvänä asiana nähtävissä, että kokonaisuutena keskustelussa on täällä tullut ilmi pääosin, on ymmärretty se, että joukon kokoaminen, rekrytointi, perustuu kaikilta osiltaan vapaaehtoisuuteen ja sellaiseen motiiviin, että on suomalaisille kunniaksi, oikein ja oikeudenmukaista lähteä sinne mukaan.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että Suomen on osallistuttava myöskin samalla Kosovon jälleenrakentamiseen, joka edistää siviiliväestön toimeentuloa ja sopeutuvaisuutta. Näen tämän asian hyvänä, että se on tässä vaiheessa julkituotu. Myöskin aika lailla lämmitti ajatus ja näkemys, jonka ed. Vistbacka toi täällä julki, että miksei voitaisi nähdä asia myöskin niin, että ne Nato-maat, jotka suorittivat varsinaisen pommityön rauhoittakseen kriisin siellä, olisivat etunenässä rakentamassa Kosovoa niin, että siitä tulisi sellainen maa ja seuraisi sellaiset olosuhteet, että pakolaiset ja evakot voisivat sinne takaisin palata, elää rauhanomaista ja oikeata elämää.

Suomen kansainvälinen maine kyllä selvästi edellyttää, että Suomi EU:n jäsenenä osallistuu jälleenrakentamiseen ja on valmiina maksamaan

oman osansa, mikä siitä tulee ja syntyy. Mutta uskon, että Suomen kansalaisille, normaali-ihmisille on vaikea selittää ja heidän on vaikea ymmärtää sitä, miksi juuri Suomi on yhtenä tärkeänä osana maksamassa ja hoitamassa tätä asiaa. Myöskin vaikeaa on selittää ja ymmärtää sitä, millä lailla tulee rauhanturvatoimintaan osallistuminen halvemmaksi kuin se, että sota olisi jatkunut, muuten kuin luomalla todelliset uhkakuvat siitä, kuinka laajaksi se olisi saattanut pahimmoillaan paisua.

Herra puhemies! Tuntuu erityisen hyvältä, että eduskunta on näin hyvin ja laajaperäisesti ymmärtänyt selonteon ja sen sisällön ja sellaisenaan antanut oikeaoppiset ja mielestäni riittävät laajat valtuudet operaation toteuttamiseen ja osallistumiseen niin, että suomalaiset sijoitettavan prikaatin osana tulevat olemaan vertailukelpoinen ja toimintavalmis sekä Suomelle kunniaksi oleva pataljoona, sen prikaatin osa, missä se sitten tuleeekin siellä toimimaan.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Ensimmäiseksi haluan kohdistaa huomion valiokuntien erittäin ripeään ja asiantuntevaan käsittelyyn ja kiittää työn tuloksista.

Presidentti Milosevic, Jugoslavian liittohallitus ja Serbian parlamentti hyväksyivät 3 päivänä toukokuuta presidentti Ahtisaaren ja Venäjän erityislähettiläs Tshernomyrdinin esittämän rauhansuunnitelman. Joukkojen vetäytymissopimus allekirjoitettiin 9 päivänä toukokuuta ja YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi päätöslauselman ja rauhansuunnitelman. Eduskunta lähetti asian 16 päivänä kesäkuuta käsiteltäväksi ulkoasiainvaliokuntaan ja puolustusvaliokuntaan. Puolustusvaliokunnan lausunnon mukaan Kosovon rauhanturvaoperaatioissa on laajasti kyse myös Suomen turvallisuudesta. Kyseessä ei ole pelkästään sotilaallinen operaatio, vaan siinä on myös siviilielementti, jota YK koordinoi. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaankin, että siviilielementin onnistuminen on Kosovon tulevan kehityksen kannalta tärkeämpää kuin pelkkä kriisinhallinnan sotilaallinen puoli. Viime kädessä siviiliyhteiskunnan eheytyminen ratkaisee, saako rauhansopimus aikaan vakauden alueella. Ulkoasiainvaliokunnan kantana on, että Suomen tulee osallistua Kosovon jälleenrakentamiseen ja hankkeisiin, jotka edistävät siviiliyhteiskunnan toipumista kriisistä. Sotilashenkilöt hoitavat monissa operaatioissa omien tehtäviensä ohella myös useita siviilipuolen tehtäviä, kuten jälleenrakennustöitä, kuljetuksia jne.

Kansainvälisten tarkkailijoiden käsityksen mukaan pakolaisten paluu suurin joukoin on jo käynnistynyt. Palaajien määrä kasvaa päivittäin koko ajan hyvin nopeasti. Vaarana on se, että pakolaiset palaavat nopeammin kuin Kfor-joukot ehtivät saada alueen turvallisiksi. Ymmärrettävää kuitenkin on, että pakolaiset haluavat palata asuinseuduilleen välittämättä uhkaavista vaaroista. Vielä ei ole aika huokaista helpotuksesta, sillä Balkanilla kytevä kriisi ei ole vielä ohi eikä täysin hallinnassa. Alueen ihmisten epäluulot toisiaan kohtaan ovat erittäin suuret, mikä on viime päivinäkin tullut todistettua serbien vetäytymisen alettua Kosovosta. Kuolonuhreilta ja uusilta pakolaisilta ei ole kyetty välttymään. Myös Nato-joukkoja on tulitettu.

Kosovon rauhanpalautusoperaatio tulee olemaan erittäin vaativa. Lisäksi siinä tarvitaan paljon sotilaita. Onkin tärkeää, että operaatioon osallistuvat joukot kykenevät yhteistyöhön. Yhdysvaltojen, Venäjän, Britannian ja Ranskan läsnäolo takaa sen, että pakolaiset uskaltavat tulla takaisin.

Rauhanturvaoperaatio on osa koko rauhanprosessia. Rauhanprosessi vaatii lisäksi toimia niin yhteiskunnallisen vakauden, rakenteiden ja demokratian takaamiseksi kuin talouden nostamiseksi jaloilleen sekä laajan infrastruktuurin uudelleenrakentamishjelman. Tärkeintä on, että lähes 1,5 miljoonaa pakolaista uskaltavat palata takaisin kotikonnuilleen.

Rauhanturvaoperaation vaarallisuuden ja vaativuuden vuoksi lähetettävälle suomalaisjoukolle asetetaan erittäin korkeat vaatimukset. Pataljoonan on oltava hyvin varustettu ja erittäin hyvin koulutettu. Hallituksen selonteon mukaan operaatiossa on varauduttava sekä rajoitettuun voimankäyttöön että kertatasoiseen suojaan. Nato on arvioinut, että joukkojen toimintaympäristö tulee olemaan osapuolten taholta salliva. Merkittävää vastarintaa ei odoteta. Operaation uskottava suorituskyky perustuu riittävään aseelliseen voimaan, johon sisältyy myös raskasta aseistusta sekä riittävät reservit. Toiminta-ajatuksena on riittävä voimannäyttö, jotta voimaa ei tarvitse käyttää.

Suomen tulee voida osallistua operaatioon samoilla valtuuksilla kuin muut joukot. Ellemme menettele näin, asetamme joukkomme liian suuren riskin alaisuuteen. Osallistuminen Kosovo-operaatioon tulee maksamaan meille ensimmäisenä vuonna hallituksen arvion mukaan noin 470 miljoonaa markkaa. Rauhanturvakustannuksia toisaalta vähentää se, että supistamme osallistu-

mista Bosnian Sfor-operaatioon. Suomalaisten määrä vähenee nykyisestä 470:stä 100—120:een. Rauhanturvaajien värväämistä Kosovo-operaatioon pyritään helpottamaan maksamalla ensimmäisen puolen vuoden ajalta 100 markan lisäpäivärahaa. Korotettua päivärahaa perustellaan operaation alkuvaiheen vaativilla olosuhteilla sekä tavanomaista suuremmalla riskitasolla unohtamatta vuodenaikaan liittyviä rekrytointiongelmia.

Arvoisa herra puhemies! Selvää on, että hyvin varustettu ja hyvin koulutettu joukko maksaa. Sotilaallisen kriisinhallinnan perusteet edellyttävät osanottoa Euroopan turvallisuutta uhkaavien sotilaallisten kriisien ennaltaehkäisemiseen, rajoittamiseen, helpottamiseen ja lopettamiseen. Tästä meidän on kannettava vastuu.

Ed. B r e m e r : Arvoisa herra puhemies! Ei tietenkään ole koskaan mukavaa sekaantua kahden riitaan. Se yleensä päättyy kolmannen korvapuustiin, niin kuin tiedetään, semminkin, kun tässä tapauksessa riita meistä tuntuu kovin kaukaiselta. Se, että se on kaukana, on kuitenkin aika harhainen käsitys. Nimittäin sillä tavalla, jolla maapallo on kutistunut viimeisten kymmenien vuosien aikana, tämä riita on todella meitä lähellä ja se koskettaa meitä täällä ihan Suomesakin. Me tiedämme sen lisäksi, että silloinkin, kun Balkan oli meiltä katsottuna huomattavasti kauempana, se on kuitenkin ollut eurooppalaisittain katsoen kaikkien maailmanpalojen äiti, kaikkien maailmanpalojen kehto, josta pahimmat sodat ovat saaneet alkunsa. Jo se perustelee myös meidän osallistumistamme rauhanturvaamiseen ja asioiden, tilanteiden vakiinnuttamiseen siellä.

Se, mikä tässä eduskunnassa käydyssä keskustelussa kaikista eniten kiusaa, on kuitenkin tapa, jolla oppositio tuo arvostelunsa keinotekoisesti ja keksimällä, vänkäämällä oikeastaan mielin määrin asioita, jotka on jo selvitetty. Ensimmäisenä tulee mieleen rauhanturvalaki ja kysymys siitä, miten pitkälle rauhanpakottaminen voidaan tulkita, millä tavalla sitä voidaan tulkita. Nyt ennen kuin hallituksen esitys on tullut eduskunnalle käsiteltäväksi, maamme etevimmät valtio-oppineet ja juridiset asiantuntijat ovat jo vetäneet rajat rauhanpakottamiselle ja rauhanturvalain edellyttämälle, hyväksymälle toiminnalle. Tästä sitten ed. Kiljunen tapansa mukaan koulutti myös eduskuntaa aiemmin tänä päivänä, ja tietysti häntä on syytä uskoa. On pakko todeta, että tässä ei ylitetä rauhanturvalain edellytyksiä,

ja kaikki se kiukuttelu, joka tässä tuodaan esille, on tavallaan keinotekoisesti keksittyä vain, jotta voidaan farisealaisesti esiintyä täällä tämän toiminnan, Suomen rauhanturvaamistoiminnan vastaisesti ja sitä arvostellen. On tietysti aina helppo esiintyä tällä tavalla, koska sillä kerätään helppoja poliittisia irtopisteitä, mutta ei se minäkäänlaista vastuuntuntoa kyllä osoita.

Sitten on hyvin väaristellen esitelty Naton puuttumista Kosovon tilanteeseen. Täällä erityisesti edustajat Laakso, Tiusanen ja Aittoniemi ovat arvostelleet Naton puuttumista. (Ed. Aittoniemi: Missä vaiheessa?) On pakko kysyä, eikö kenenkään sitten olisi pitänyt puuttua siihen kansanmurhaan, joka siellä toteutettiin, Milosevicin toimeenpanemaan eräänlaisen omatekoisen rotuopin julmaan toteutukseen. Jollei Nato, kuka sitten? Kun YK osoitti aivan selvästi voimattomuutensa eikä EU:llakaan ollut mahdollisuuksia millään tavalla puuttua voimatoimin välienselvittelyyn, yksipuoliseen välienselvittelyyn, joka Kosovossa oli meneillään.

Yhtä lailla täällä on täysin väaristellen moeneen kertaan tuotu esille presidentti Clintonin sanomana, että hän muka olisi sanonut, että kun Nato on hoitanut pommitukset, EU hoitakoon jälleenrakentamisen. Tässähän on aivan oleellinen Clintonin lausuma jätetty pois. Clinton on todennut, että USA on valmis osallistumaan jälleenrakentamiseen, mutta ilman Milosevicia. Ehtona on se, että niin kauan kuin Milosevic on Jugoslavian ruorissa, USA ei osallistu jälleenrakentamiseen.

Eduskunta lähettää nuoria suomalaisia kuolemaan sinne. Olen kuullut tässäkin talossa sanottavan, että mene itse sinne. Tässä jälleen kerran ihan tahallisesti unohdetaan se tosiasia, että se joukko, josta haetaan vapaaehtoisia Suomen rauhanturvaamisoperaatioon, on eliittijoukko, joka on koulutettu Suomen iskujoukoksi sotatilanteeseen. Sieltä kysytään vapaaehtoisia tilanteeseen, jossa rauhansopimuksen ovat kaikki osapuolet hyväksyneet, joka on huomattavasti kuitenkin lievempi kuin sota. Ja vielä kerran sanon: vapaaehtoisia on haettu tai haetaan.

Sen lisäksi näitten vapaaehtoisten turvaksi ja tueksi ollaan valmiita panemaan puolet joukkoon kokeneita. Suomen YK-rauhanturvaamisjoukoissa palvelleet kokeneet ovat saaneet ehkä kaikkein parhaimman rauhanturvaamiskoulutuksen, mitä kenellekään on voitu tarjota. Sen osoittavat tilastot hyvin monella eri tavalla laskettuina, että se suomalainen rauhanturvaamistoiminta, joka on ollut maailmalla, se on ollut

ehkä kaikkein parhaiten koulutettua. Näin ollen näitä kokeneita kun laitetaan mukaan, paremmin ei Suomi voi tätä rauhanturvaamisoperaatiota hoitaa.

Sitten on arvosteltu hintaa Suomelle, että se on liian kallista. Tavoitteellisesti unohdetaan se tosiasia, että jollei rauhanturvaamisen hinnalla, tällä hinnalla, saada Kosovon tilannetta hallintaan, sodan jatkuminen olisi koitunut Suomelle vielä paljon, paljon kalliimmaksi. Minä uskon, että tässä ei ole tarpeellista eritellä, millä tavalla se olisi koitunut kalliimmaksi. Odotan kyllä kovasti, että tätäkin vielä pyydetään ja tähänkin olen tietysti valmis, mutta sen pitäisi olla tällä tasolla itsestään selvää kaikille.

Arvoisa herra puhemies! On masentavaa, että kaiken aikaa yritetään väaristellä asioita ja keksimällä keksii verukkeita, joilla saataisiin pudotettua pohjaa pois tältä Suomen rauhanturvaamistoiminnalta ja Suomen vastuulta siihen toimintaan osallistumisesta muitten joukossa.

Viimeisenä haluaisin vielä protestoida itse sitä tapaa kohtaan, jolla täällä rämetetään meidän kulttuurimme tukipylyvästä, suomen kieltä. En ole aivan varma, kun mandatoita ja mandaatti ovat sellaisia sanoja, joita täällä toistetaan mantran tapaan, ymmärretäänkö täällä yksiselitteisesti, että valtuutuksesta puhutaan ja silläkin sanalla kriteerien ja integroitumisten lisäksi on ihan suomalainen vastine, jota suomalaisessa kansanedustuslaitoksessa pitäisi käyttää, koska me edustamme kansaa, joka todennäköisesti mieluummin puhuu suomea kuin lainasanoja.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin haluaisin todeta ed. Bremerille Yhdysvaltain kannasta ja haluttomuudesta osallistua Jugoslavian alueen pommitusten tuhojen korjaamiseen. Tässä ei ole kysymys vain siitä, mihin te viittasitte, eli Milosevicista.

Parhaillaan Euroopan unionin ja Yhdysvaltain välillä, myös Euroopan neuvoston ja Yhdysvaltain välillä käydään neuvotteluja kustannusten jaosta. Olin itse näissä keskusteluissa mukana viime viikolla Washingtonissa, ja Yhdysvaltain kanta valitettavasti on se, että he kysyvät, että he ovat kantaneet päävastuun sodankäynnistä. Tästä syystä he eivät tule ottamaan myöskään siinä tilanteessa, jossa Milosevic ei enää mahdollisesti johda Jugoslaviaa, sellaista vastuuta kuin Euroopan pitäisi kantaa. Tässä on todella ongelma. Ed. Bremer, jos muistatte, myös Ranskan ulkoministeri on arvostellut tässä suhteessa Yhdysvaltojen näkemystä.

Mutta sitten meillä tietenkin on erilainen kantaa itse pommitusten tarpeellisuudesta: te hyväksytte pommitukset, mutta minä en hyväksy. Haluan vain teille todeta, että valtavan suuri joukko konservatiiveja, joiden maailmankatsomuksen tekin enemmän tai vähemmän näytätte jakavan, on arvostellut aivan samoilla perusteilla kuin minäkin näitä pommituksia. Nato ilmoitti pommitusten ensi vaiheessa tärkeimmäksi tavoitteeksi etnisten puhdistusten estämisen. Kuitenkin se arvostelu, jota näihin pommituksiin on kohdistettu, on lähtenyt juuri siitä, että näiden pommitusten tuloksena vauhditettiin etnisiä puhdistuksia. Itse asiassa tuhat- tai kymmentuhat- tai jopa satatuhattakaistettiin tämä ongelma. Esimerkiksi Bob Dole, Henry Kissinger, Bildt ja senaattori MacInnes, Mandela — joka on kyllä edistysellinen eikä jaa teidän käsityksiänne ylipäänsä maailman menosta — valtaosa maailman johtajista on arvostellut näitä pommituksia. Se ei valitettavasti Suomen tiedotusvälineissä kyllä ole näkynyt.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä olen tässä rauhanoperaatiota koskevassa keskustelussa käyttänyt vain yhden puheenvuoron. Se on tapahtunut tänään, enkä ole sanallakaan arvostellut Naton pommituksia. Minä olen kaiken lisäksi asettautunut yksiselitteisesti tukemaan Suomen osallistumista tähän operaatioon ja myös sitä, että suomalaisilla joukoilla on riittävät valtuudet myös voiman käyttämiseen silloin, kun se on tarpeellista.

Ed. Bremer ei nyt sattunut vain muistamaan mitään muuta nimeä kuin Aittoniemen, Laakson ja Tiusasen yhteyteen ja huitaisipahan tuon tuolta tulemaan. Eikä sillä, mukavahan oli oma nimensä kuulla, mutta väärässä asiassa, ed. Bremer.

Ed. M. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Bremer arvioi kansanedustajien puheenvuoroja ja puheenvuorojen sisältöä. Nyt ollaan käsittelemässä rauhanturvalakiin perustuvaa valtuutusta joukkojen lähettämiseksi.

Arvoisa kansanedustaja Bremer, itse omassa Rkp:n ryhmäpuheenvuorossanne totesitte, että nyt tulevan valtuutuksen myötä syksyllä on joka tapauksessa otettava laki uudelleen auki ja katsottava valtuutusta. Kun kansanedustajien tehtävä on seurata, että myös päätökset, joita täällä tehdään perustuvat lakiin, niin nyt toimitaan tämän lain puitteissa ja sillä valtuutuksella. Itse

olen ehdottomasti sitä mieltä, että meidän on mentävä nimenomaan nykyisen lain perusteella sinne ja toimittava lain valtuuksien puitteissa.

Ed. Bremer (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. M. Salolle on pakko todeta, että näin on, niin kuin hän sanoi, laki on syytä avata uudestaan. Mutta se johtuu pelkästään siitä, että ilkeämielisesti ja inttamällä halutaan kyseenalaistaa varsin selväsanaa laki. Jos tälle inttamiselle vielä löytyy sijaa, niin tottahan se on selvennettävä vielä niillekin, jotka eivät ihan selvää asiaan ymmärrä.

Ed. Laakso, kovinkaan paljoa arvoa ei kukaan voi antaa teidän tiedoillenne, jotka ovat syvemmällä kuin julkisuuteen on tuotu. Kuka tahansa voisi astua esiin ja sanoa, että tiedän sen lisäksi, mitä te sanotte, että siellä myös perustellaan niin ja näin. USA:n kanta, että se tulee jälleenrakentamiseen mukaan silloin, kun Milosevic ei enää ole Jugoslavian ruorissa, on aika selkeäsanaa. Se on se sanoma, joka on tullut ulos. Sillä, mitä te muka tiedätte sen lisäksi, ei ole arvoa. (Ed. Laakso: Kannattaa lukea lehdet tarkemmin!)

Sen lisäksi, kun te luokittelette minut konservatiiviksi teidän omalla arvoasteikollanne, niin ymmärrän sen kyllä ihan hyvin, kun teiltä koko edeltävä maailmanne on murentunut ja murenee koko ajan. Eihän teillä voi olla uskoa enää mihinkään.

Ed. Oinonen: Arvoisa herra puhemies! Käsiteltävänä oleva asia on harvinaislaatuinen ja vakava. Tehtävä, johon Suomesta lähtevät rauhanturvaajat lähtevät, tulee olemaan kaikkien asiantuntijoiden mukaan fyysisesti vaarallinen ja riskialtis. Olen sanonut, että monet nousevat omin jaloin lentokoneeseen, mutta poikiamme ja tyttäriämme tuodaan mitä todennäköisimmin useissa sinkkiarkuissa pois. Suruhymnit ja isänmaan liput puolialalossa tulevat olemaan todellisuutta tämän ehkä pitkäksi jäävän rauhanturvatapahtuman aikana.

Eivät vain meidän lapsemme vaan meidän lastenlapsemmekin mitä todennäköisimmin tulevat olemaan vielä nyt aloitettavan rauhanturvatapahtuman osallisia. Euroopassa Balkan on ollut ruutitynnyri, jossa on sodittu aina, lukuun ottamatta historiassa lyhyeksi jäänyttä Titon aikaa, joka ihmisiällä mitattuna toki oli suhteellisen merkittävä. Balkanilla on sodittu vuosisatoja, ja siitähän meidän eräässä laulussammekin mainitaan, ”Balkanin vuorilla taistelllessa”.

Nyt olemme lähettämässä nuoriamme, poikia ja tyttäriä, Balkanille sotaan, sodan keskelle rauhanturvaaminen tavoitteena. Toivottavasti vain käy niin, että pahimmat uhkakuvat, joita puheeni alussa toin esille, eivät toteutuisi. Mutta historia on osoittanut, että Balkanilla soditaan kuten Lähi-idässäkin, missä sotimisen perinne ei liene aivan yhtä vanha, ellei mennä aivan Raamatun aikoihin.

Näin ollen tilanne on hyvin vakava, ja erityisesti haluan alleviivata voimassa olevaa rauhanturvalakia, joka antaa ne valtuutukset, joiden mukaan Suomen joukot voivat toimia.

Ed. Neittaanmäen tuoma ponsiesitys on ymmärtääkseni täysin lain mukainen, mutta näen, että tämä jo sisältyy voimassa olevaan lakiin ja lakia on noudatettava myös käytännön toimeenpanossa. Asiaa on selitetty asianomaisissa valiokunnissa, muun muassa puolustusvaliokunnassa, ja hyväksyn tulkinnan, mitä tällä tarkoitetaan, että rauhanturvaajalla on oikeus käyttää poliisivaltuutta, jos kuvaannollisesti sanoisin, ottaa voimatoimin kiinni henkilö, joka on käyttänyt väkivaltaa sen sijaan, että väkivallan käyttäjä on aiempien tulkintojen mukaan voinut ikään kuin pelleillä rauhanturvaajalle. Tämän rauhaanpakottamisen ja rajatun reaktiivisen voimankäytön, jonka suomentaisin kuin poliisitoiminnan käyttämisenä, toki pidän oikeana.

Yhdyn keskustan ryhmäpuheenvuoron käytäneen ed. Korkeaosan ajatuksiin. Niitä ei ole tarpeen toistaa. Edellytän, että toimitaan voimassa olevan lain mukaan. Toivon rauhaa, pelkään sotaa, mutta haluan silti toivoa rauhaa, ja vaikka pelkään menetyksiä, tehkäämme kaikki voitava, että menetykset saadaan minimoitua, mahdollisuuksien mukaan eliminoitua, mutta pelkään, että viimeainittu ei voi toteutua.

Ed. Nepponen: Arvoisa herra puhemies! Älkäämme maalatko aivan näin synkkiä kuvia kuin edellisessä puheenvuorossa tuotiin esiin. Älkäämme antako pelotetta etukäteen, vaikka tehtävä tulee olemaan vaativa.

Suomi on ollut rakentamassa tasavallan presidenttimme johdolla Kosovon rauhaa, joka on edennyt rauhansopimukseen ja jatkuu nyt kriisinhallintaoperaatiolla, jolla rauha turvataan ja taataan Kosovon pakolaisille paluu kotiseuduilleen. Meidän on johdonmukaisena jatkona osallistuttava, niin kuin on selkeästi tuotu esiin, itse rauhanturvaoperaatioon. Sitä edellyttää uskottavuutemme ja myös se, että turvallisuuspolitiik-

kamme mukaan meidän on padottava kriisejä niiden syntyalueille.

Operaatiolla on selkeästi YK:n mandaatti. Se on nyt ja tulevaisuudessa yhdessä Etyjin mandaatin kanssa ehdoton edellytys Suomen osallistumiselle vastaaviin operaatioihin. Kokoomusryhmä ei ole toteuttamassa ed. Laakson kuvamaa etenemistä kohti tilannetta, jossa jatkossa operaatiot voitaisiin toteuttaa ilman äsken esittämäni mandaattia. Kuten totesin, ne ovat aina ja myös tulevaisuudessa ehdottomia edellytyksiä.

Operaatio on rauhanturvalakimme mukainen, ja suomalaisilla joukoilla tulee olemaan riittävät toimintaedellytykset täyttää eteen tulevat tehtävät. Varmasti tulee eteen tilanteita, joissa joukon komentaja ja jopa yksittäinen rauhanturvaaja joutuu käyttämään harkintaansa ratkaisutakseen nopeasti eteen tulevan tilanteen. Uskon, että niillä kokemuksilla, joilla komentajat ja rauhanturvaajat on varustettu, nämä tilanteet pystytään hallitsemaan. On aivan selvää, että myös tehtävät itse operaatiossa tullaan asettamaan niin, että ne ovat lakimme mukaisia.

Bosniassa jo pitkältä ajalta saadut kokemukset luovat erinomaisen pohjan nyt alkavalle operaatiolle ja niille käytännön tehtäville, jotka siellä eteen tulevat.

Ilmottelen, että jotkut keskustan edustajat — erityisesti ed. Neittaanmäki — ovat epäilleet, että operaatio ei täytä rauhanturvalakimme vaatimuksia, erityisesti juuri ed. Neittaanmäen tulkintojen rajoituksia. Jos ne toteutettaisiin ahtaasti, se merkitsisi, ettei Suomi pystyisi osallistumaan lainkaan kyseessä olevaan operaatioon. Miksi me nyt eduskunnassa asetamme suuria kysymyksiä operaatioon osallistumiselle, kun sekä ulkoasiainvaliokunta että puolustusvaliokunta ovat antaneet yksimielisen ja selkeän puoltavan viestin operaatioon osallistumiselle?

Koottava joukko — niin monesti sen kokoonpanoa on kuvattu, etten lähde sitä enää toistamaan — tulee olemaan toimintakykyinen. Siinä on riittävästi nuoruutta, riittävästi kokemusta, ja se tulee selviytymään erinomaisesti tehtävistään. Edessä oleva kriisinhallintaoperaatio on vaativin, mitä suomalaisilla on ollut koko pitkän rauhanturvatoimintansa aikana. Suomalaiset tulevat hoitamaan tehtävänsä Suomen maineen mukaisesti.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Nepposen puheenvuoro oli erinomaisen tärkeä täydennys niihin kokoomuslaisiin puheenvuoroihin, joita tänään

on kuultu ja kuultiin, kun selontekoa ensimmäisessä vaiheessa käsiteltiin. Ed. Nepponen sanoi hyvin selkeästi, että hänen näkemyksensä mukaan rauhanturvalaki pohjautuu aivan oikealle periaatteelle siltä osin, että kriisinhallintaoperaatioissa, rauhanturvaoperaatioissa, edellytetään YK:n tai Etyjin mandaattia. Tämän tulee olla myös rauhanturvalakia uudistettaessa perusläh-
tökohtana.

Ongelmahan aivan selvästi on siinä, että jos tällaista mandaattia ei ole YK:lta, Etyjiltä tai alueellisesti edustavalta turvallisuuselimeltä, kun kriisinhallintatilanteisiin ryhdytään, itse asiassa kriisinhallinta muuttuu interventio-oikeudeksi.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Niin kuin aamupäivällä käyttämässäni puheenvuorossa totesin, kuhina alkoi käydä toiseksi viimeisellä penkkirivillä ja vähän muuallakin, kun kävi ilmi, että minun lausumaehdotukselleni olisi löytymässä kannatusta. (Ed. Kiljusen välihuuto) — Ed. Kiljunen, odottakaa, kun minä menen tästä pikkuhiljaa eteenpäin!

Sen jälkeen asiassa on tapahtunut hyvin monenlaista. Kun kävi ilmi, että ed. Neittaanmäen ponsilausuma jaettiin, minulle käytiin ilmoittamassa, että nämä ovat vastakkaisia. Minä olen pyytänyt, että minulle väännettäisiin rautalangasta malli, koska minä olen ymmärtänyt tilanteen niin, että minä olen esittänyt yhtymättä ulkoasiainvaliokunnan mietintöön, että sinne ei lähetetä, ja olen omassa lausumaehdotuksessani ne syyt perustellut ja kahdessa puheenvuorossa, jotka olen täällä käyttänyt, olen perustellen sitten mennyt ne läpi. (Ed. Laakson välihuuto) — Pian kannattaa.

En tiedä, onko tässä taktiikkaa tai mitä. Minä olen ymmärtänyt ed. Neittaanmäen puheenvuorosta, jonka sain etukäteen, sillä tavoin, että hän tarkoitti, että ensinnä katsotaan, mikä on, että eduskunta päättää lähettää ja hylkää minun esitykseni. Sen jälkeen ed. Neittaanmäen mukaan, niin kuin hän sanoi, jos kutsu käy, sen jälkeen hänen lausumaehdotuksensa olisi pontena ikään kuin vahvistanut niitä valtuuksia, mitä siellä näillä joukoilla on.

En viitsi nyt lähteä pelleilemään siinä sen enempiä, pyytää perustuslakivaliokuntaa taikka muuta, mutta minä olen tulkinnut tämän nyt niin, että on lähdetty siihen, että tästä ei äänestetä. Minä olen oman kantanut ilmoittanut, ja se on pöytäkirjoihin merkitty. Tulevaisuudessa voidaan sitten arvioida, oliko minun kantani oikea vai väärä. Kun keskustelee ihmisten kanssa, jot-

ka soittelevat, ainakin niiden puheiden perusteella, niin kuin eräs meppi, joka valittiin, sanoi: ”Kyllä natotetaan”. Sanoisin vasemmistoliittolaisille edustajille, että nyt meitä natotetaan ja hyvin voimakkaasti.

Minä olen ollut täällä 12 vuotta ja nähnyt ne vaiheet, millä tavoin Suomea vietiin EU:hun ja nyt viedään Natoon. Tämä on minun vakaa käsitykseni, ja uskallan sen myös kansanedustajana tuoda ilmi. Tämän johdosta minä, ettei tule väärää käsityksiä, koska en saanut selvää tulkintaohjetta, vedän ehdotukseni pois ja kannatan ed. Neittaanmäen ehdotusta. Vaikka olen itse sitä mieltä, että minun lausumaehdotukseni on parempi, en aseta puhemiestä sellaiseen tulkintatilanteeseen, josta sitten käytäisiin keskustelua. On ehkä parempi näin, koska minä haluan, että asiasta äänestetään joka tapauksessa. Käsitykseni mukaan esitykseni oli ymmärrettävä.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen ed. Vistbackan kanssa yleisesti ottaen samaa mieltä siitä, että Suomi on Nato-raiteella, mutta tämän operaation osalta on todettava se, että mikäli Suomi tekisi kielteisen päätöksen eikä lähettäisi rauhanturvaajia Kosovo-operaatioon, syntyisi tilanne, jossa tämä operaatio osiltaan jätettäisiin ikään kuin pelkästään Naton huoleksi. On välttämätöntä, että tässä operaatioissa on mukana sotilaallisesti liittoutumattomien maiden ja myös Venäjän rauhanturvaajia juuri siksi, että Nato ei voi omalta osaltaan tehdä tästä pelkästään Nato-operaatiota.

Juuri tähän oli ongelman ydin Rambouillet'n neuvottelujen osalta. Siellä ei päästy yhteisymmärryksen juuri siksi, että Nato vaati, että Nato on se joukko, joka tulee Kosovoon eikä vain Kosovoon vaan saa hallinnan koko Jugoslavian alueelle. Tästä syystä Rambouillet'n sopimusta ei koskaan syntynyt.

Tämä sopimus merkitsee sitä, että vaikka kysymys on Nato-johdoisesta rauhanturvaoperaatiosta, se on YK:n valtuuttama ja mukana on myös sotilaallisesti liittoutumattomien maiden rauhanturvaajia ja Venäjä.

Ed. S. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On aika mielenkiintoisesti tämä keskustelu sujunut. Ensin keskusteltiin pääosa selonteon yhteydessä siitä, tarkistetaanko rauhanturvalakia vai ei, ja nyt on siirretty sellaiseen keskustelun aiheeseen, liittyykö tämä Suomen Natoon menoon vai ei.

Mielestäni tällaisia vaaroja on olemassa,

että sinne saatetaan mennä, mutta teroittaisin myös ed. Laaksolle sellaista näkemystä, että ellei Suomi olisi ollut Naton ulkopuolinen maa, sille tällaista sovittelijan osaa, jota presidentti Ahtisaari on tässä hoitanut, tuskin olisi tullutkaan. Suomen vahvuus tässä operaatioissa ja rauhaneuvotteluissa on ollut nimenomaan se, että Suomi on Naton ulkopuolinen maa. Se on kaikkien hyväksymä maa, ja sen toimenpiteet ovat tulleet kaikkien osalta hyväksytyiksi. Se, että Suomi on täysipainoisena siellä Nato-joukkojen joukossa yhtenä prikaatin osana, ei tee vielä Suomesta mitenkään Nato-vetoista eikä lähennä ainakaan minun tulkintani mukaan vähääkään Suomea Natoon päin.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muistuttaisin ed. Seppo Lahelaa siitä, mitä täällä jo viime kaudella tapahtui tämänsuuntaista; tämä on seuraava vaihe.

Toteaisin ed. Laaksolle vain, että minä tulkitseen kyllä, että kun se on Nato-johtoinen, niin aika pitkälle siellä on alistuttu Naton alaisuuteen.

Haluan korostaa vielä sitä, kuten aikaisemmassa puheenvuorossa olen sanonut, että minä en vastusta rauhanturvaamisoperaatiota, mutta minun mielestäni sen pitää tapahtua YK:n tai Etyjin alaisuudessa ja nimenomaan sillä tavoin, että ikään kuin kaikki maailman valtiot osallistuisivat siihen, niin että kun esimerkiksi Suomi lähettää sinne joukkoja ja maksaa 470 000 miljoonaa nyt ensimmäisenä vuonna, me ikään kuin saisimme ainakin jossakin vaiheessa takaisin, niin kuin aikaisemmin normaaleissa rauhanturvaamistilanteissa on ollut. Tätä minä yleensä olen esittänyt ja halunnut.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Olen ehdottomasti sitä mieltä, että Suomen tulee lähettää rauhanturvajoukkoja Jugoslaviaan, ja kuten ed. Laakso edellä totesi, siellä tarvitaan nimenomaan puolueettomien maiden joukkoja. Kustannukset eivät missään tapauksessa saa olla esteenä, koska tällä estetään paljon suurempien kustannusten syntymistä.

Haluaisin kuitenkin nostaa keskusteluun asian, josta ei käsittäkseni kovinkaan paljon täällä ole vielä keskusteltu, eli sen, että Jugoslaviassa on muitakin vähemmistöjä. Pohjois-Jugoslaviassa asuu yli 300 000 unkarilaisen vähemmistö, jonka asema oli erittäin mielenkiintoinen viime kuukausien tapahtumissa. Tällä viikolla kuulumme Unkarin-ryhmässä Unkarin suurlähettilään

näkemyksiä asiasta. Olen todella tyytyväinen siihen, että Jugoslaviaan ei tarvinnut lähettää maa-joukkoja, koska se olisi tarkoittanut aikamoista tuhoa sen lisäksi vielä, mitä myös unkarilais-alueella on tapahtunut.

Kaikki me toivomme tietysti, että tämän tyyppisiä konflikteja ei enää syntyisi, mutta Itä-Euroopan puolella on moniakkin sellaisia maita, joissa juuri näitä vähemmistöjä on. Toivotaan, että asioita hoidetaan rauhanomaisesti.

Ed. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! Arvoisat kansanedustajat! En ehkä pidä varsinaista puhetta, koska täällä on näin vähän kuulijoita. Luen kirjoittamani tekstin ja aika nopeasti, jotta saisimme kello kahteen mennessä tämän asian pois ja pääsisimme äänestämään.

Herra puhemies! On aivan selvää, että suomalaisten on mentävä Kosovoon mahdollisimman hyvin varustetuilla ja hyvin koulutetuilla joukoilla. Jos sotaa ei saa lopetettua, se saattaa siitä levitä. Tällä erää tilanne on jo rauhoittunut, mutta nyt ollaan vuosien päässä todellisesta rauhasta. Kosovossa ollaan vielä 10 vuodenkin jälkeen. Kun vertaan tilannetta Kyprokseen 64—65, niin silloin uskottiin, että rauha saadaan aikaan muutamassa kuukaudessa tai ainakin parissa vuodessa. Mitenkä on käynyt? Tilanne on siellä aivan samassa pisteessä vieläkin. Siellä ei tosin sodita, koska osapuolet asuvat nyt Kyproksella eri puolilla rajaa.

En tunne tietenkään oloja Kosovossa, mutta sen vuoksi juuri epäilen, että ei Kosovossakaan saada pysyvää rauhaa aikaan, jollei osapuolia aseteta omille alueilleen erilleen. Nythän Nato ja YK erityisesti vastustavat jakoa, hehän vastustavat Venäjän vaatimusta siitä, että venäläiset saisivat oman alueen valvontaansa. Tämän uskotaan aiheuttavan Kosovon pysyvän jaon. Jospa se onkin ainut mahdollisuus pysyvälle rauhalle? Se tulee nähtäväksi.

Suomalaisilla tulee olla ainakin sellaiset velvollisuudet ja oikeudet, että he kaikissa tilanteissa pystyvät suorittamaan heille asetetun tehtävän. Olin halunnut puolustusvaliokunnan lausuntoon saada vielä nykyistä selvemman lausuman tehtävistä ja valtuuksista. En ole lainkaan varma, että nykyisen rauhanturvalain ja yleisen hätävarjelutilanteen säännösten puitteissa voidaan toteuttaa muun muassa sotarikollisten kiinniotot.

Otan omakohtaisen kokemuksen esimerkiksi Kyprokselta, vaikka tämä nyt toistoa onkin. Vuonna 64, saattoi olla vuoden 65 alkukin, suo-

malainen vartiomies ammuttiin henkivieveriin, vartiomies saatiin turvaan, mutta ampuja ei suostunut antautumaan meille — olin siis itse mukana — vaan pysyi sitkeästi eräässä rakennuksessa, joka oli meidän saartamamme. Suomalaiset kävivät aika kovilla kierroksilla, koska muutama kuukausi, ehkä puoli vuotta aikaisemmin oli samasta komppaniasta kaatunut taistelu-tehtävässä sotilas. Hän on muuten ainut tähän saakka varsinaisessa taistelutehtävässä kaatunut suomalainen. Miinoista ja muissa onnettomuuksissa on tosin saanut surmansa yli 30 suomalaista rauhanturvaajaa.

Siis vaadimme ampujaa antautumaan. Tiesimme, että ammunta ei enää jatkuisi, joten hätävarjelutilanne oli ohitse. Emme saisi käyttää voimaa, jollei ammunta jatkuisi tai uhka olisi muuten ilmiesvä. Kysymys kuuluu: millä perusteella me olisimme saaneet käyttää voima-aseita kyseisessä tilanteessa? Väittäisin, että siihen ei olisi ollut oikeutta.

Miten nyt Kosovossa? Esimerkiksi paikalliset surmaavat viisihenkisen perheen, laskevat aseensa ja siirtyvät pieneen rakennukseen. Hätävarjelutilanne on jälleen ohitse. Onko suomalaisilla oikeus vaikkapa voimakeinoin ottaa kiinni nämä murhamiehet? Asiantuntijat sanovat, että saamme käyttää voimaa. Minä olen edelleenkin epäuskoinen. En halua syntyvän sellaista tilannetta, että kyseisessä tilanteessa saa surmansa pari kolme suomalaista, ja asia tietenkin tutkittaisiin tarkkaan. Haluaisin nähdä sen pykälän nyt ja tilanteen jälkeen, mikä antoi oikeuden suomalaisten menettelyyn. Oikeudessa pitää siis kirjata hyvin tarkkaan asianomaisiin papereihin ja ohjeisiin, että synny semmoista tilannetta, että joukkueenjohtaja joutuu syytteeseen, kun menetteli niin kuin menetteli.

Hyvin lyhyesti joukkojen kokoonpanosta. Paras joukko saadaan siten, että otetaan noin neljännes Säkylän miehistä ja loput useaan kertaan YK-tehtävissä olleista kokeneista YK-miehistä. Uskon, että Säkylän miehet ovat parhaiten koulutetut, mutta vasta YK:n tehtävissä saatu kokemus tekee heistä parhaimmat. Esimerkki eläväästä elämästä toistettakoon.

Tanskalaiset kokeilivat vuonna 64 varusmiehiä Kyproksella. Komppania heistä lähti pienen ammuskulun jälkeen karkuun, lienevätkö tosiaan vieläkin pysähtyneet. Me suomalaiset saimme ottaa heidän paikkansa rintamassa. Tosin näitä tanskalaisia varusmiehiä ei toki voi verrata meidän säkyläläisten reserviläisiin, mutta ikä tuo aina kokemusta.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelun aikana käytin puheenvuoron, jonka keskeinen sanoma yritti olla se, että kaiken koetun jälkeen olisi ehdottomasti selvintä, että rauhanturvaajajoukot olisivat kaikkia tilanteita ja olosuhteita varten YK:n välittömässä komentovallassa. Tällä hetkellä sekavuus on lähes täydellinen Euroopan mantereella näissä asioissa. Jopa siinä keskustelussa, joka on edeltänyt tämän selonteon antamista, niin kuin lähetekeskustelussa totesin, ovat kaikki mahdolliset sotilaalliset ja ei-sotilaalliset, niin kuin täällä sanottiin, mandaattitahot olleet kuvassa mukana. Mutta mitä jatkoon tulee, ehdottomasti parasta olisi se, että kysymys olisi suoraan YK:n päätösvallassa ja ”komennossa” olevista joukoista. Silloin asia olisi selvä.

Kun sama asia projisoidaan kotimaiseen lainsäädäntöön, niin mielestäni tämä keskustelu on osoittanut harvinaisen selvästi rauhanturvallain nykyisen rajan oikeellisuuden. Se on nimenomaan osoittanut sen, että reaktiivisen toiminnan, jonka me lähes kaikki hyväksymme, raja on mahdollisimman vaativassa rauhanturvaamisessa, joka mahdollistaa voimannäytön, joka myöskin silloin on eräällä tavalla voimankäyttöä, mutta se ei mahdollista aktiivista rauhanpakotamistoimintaa. Jos lähdetäisiin rauhanturvalakia nyt muuttamaan, se merkitsisi siirtymistä reaktiivisesta aktiiviseen elikkä suoraan pakottamiseen. Sen rajan sillä puolella ollaan siinä tilanteessa, että sitten eivät enää haukat ja kyyhkyset ole samassa veneessä, koska se riippuu juuri niiden senhetkisten päättäjien mielikuvituksesta, ambitiosta, mielialasta jnp., millä tavalla sitä mahdollisuutta käytettäisiin. Se varmasti jakaisi meidät suomalaiset niin kansanedustuslaitoksessa kuin kansan parissa harvinaisen selvästi ainakin kahteen kategoriaan.

Mikä koskee itse nyt olevaa tilannetta, olen sitä mieltä, että prosessi on edennyt oikein. Tämä pitää hyväksyä ja asia pitää asiallisesti hoitaa. Mikä koskee sotilaallista puolta, periaatteellisenä pasifistina olen yllättäen samaa mieltä kuin reservissä prikaatinkenraali Nepponen, täällä ed. Nepponen.

Ed. Seivästö: Arvoisa puhemies! Koko Balkan, Kosovo siis mukaan lukien, on vuosisatojen saatossa kokenut monia vallanpitäjiä ja hyvin monenlaisia hallintokulttuureja. Osaa alueesta on hallinnut Itävalta. Ottomaanien aikana noin vuodesta 1400 aina ensimmäiseen maailmansotaan eli vuoteen 1914 Turkki oli Bal-

kanin mahtitekijä. Tämänkin päivän Balkanin tapahtumissa Turkilla on varmasti oma taustaroolinsa. Ottomaanien alueella Kosovokin kuului heidän valtansa alle. Näillä vallanpitäjillä on erilaisia kulttuurikäsitteitä ja uskonnollisia mielipiteitä.

Turkin hallinto oli kuitenkin uskonnollisesti suhteellisen suvaitsevainen, mutta toisuskoisia eli ortodokseja verotettiin kuitenkin muita kovemmin. Se aiheutti vetoa islamin suuntaan. Monella Balkanin kansalla on historiansa aikana kokemuksia suuruudesta, jota muisteltiin Turkin vallan alla. Osa muistelee edelleen myös Venäjän panosta Turkin vallan murtamisessa Balkanilla. Saivathan muun muassa Romania ja Bulgaria itsenäisyytensä 1800-luvun loppupuolella.

Kun ottomaanien perintöä sitten Balkanilla niin kuin Lähi-idässäkin jaettiin ensimmäisen maailmansodan jälkeen, perinnönjako ei aivan onnistunut. Serbien, kroaattien ja albaanien väliin jäi voimakkaita jännitteitä. Toisen maailmansodan tapahtumat muodostavatkin sitten aivan oman lukunsa, verisen luvun, Balkanin historiassa. Vaikka presidentti Tito osasikin rauvaisella tavalla pitää silloisen Jugoslavian koossa, paineita syntyi ja jäi itämään. Kosovohan sai 1960-luvulla lisättyä itsehallintoaan merkittävästi.

Arvoisa puhemies! En enää puhu pitkään, joten älkää edustajat olko huolissanne.

Tuolta alueelta löytyy vastaavanlaisia etnisiä puhdistuksia historiasta hyvin monia. Sieltä löytyy muun muassa sellainen henkilö — nimi on luonnollisesti käännetty suomeksi — kuin Václav Seivästájá; ei mitään sukua puhujalle. Ed. Jaakonsaari, siis ei sukua puhujalle, mutta nimi osoittaa vain sen, että hirmutekoja on tuolla alueella tehty aiemminkin.

Meidän on tänä päivänä tehtävä kaikkemme, jotta tämä kierre katkeaisi. Siinä tehtävässä Suomen on oltava mukana niin diplomatian kuin rauhanturvaajienkin välityksellä. Rakennustyö on saatava käyntiin. Tämä tilanne elää vieläkin, ovathan neuvottelut USA:n ja Venäjän välillä vielä kesken. Näihin neuvotteluihin me toivomme mahdollisimman pikaista ratkaisua, turvallista ratkaisua, niin albaaneille kuin myös serbeille. Siksi on syytä muistaa, mitä pääministerimme totesi selontekopuheenvuorossaan. Totean sen lopuksi:

”Me odotamme vielä virallista pyyntöä ja vahvistusta siitä, mille valvonta-alueelle suomalaiset rauhanturvaajat sijoittuisivat. Jos tarvetta ilmenee, hallitus tulee informoimaan eduskuntaa sen

jälkeen, kun Suomen osallistumisen kannalta tärkeät yksityiskohdat ovat täysin selvinneet.”

Luotan tähän pääministerin ilmoitukseen, että hallitus todella tarkoin seuraa tilanteen kehittymistä. Alkaahan Suomen EU-puheenjohtajuus jo muutaman päivän kuluttua.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Yritän olla lyhytsanainen minäkin tämän erinomaisen perusteellisen ja hyvän käsittelyn lähetessä loppuunsa.

Puhemies! Hallituksen selonteko Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaoperaatioon Kosovossa on saanut taaksensa yksimielisen ulkoasiainvaliokunnan tuen. Samoin puolustusvaliokunnan lausunto asiasta oli yksimielinen sekin. Täysistuntokeskustelussa asiasta on käytetty toki kriittisiä puheenvuoroja, mutta siitä huolimatta näyttäisi edustajien suuri enemmistö katsovan esityksen hyväksi toteuttaa.

Suomen osallistuminen kriisinhallintaan ja humanitaarisen katastrofin lievittämiseen on inhimillisesti katsoen oikein. Emme tietenkään voi kääntää selkäämme Kosovolle ja kosovolaisille ja antaa kärsimysten jatkua. Suomalaisten suuri enemmistö on ottanut Kosovon kriisin vastaan oikealla tavalla, ainoalla oikealla tavalla, myötätunnolla. Kun täällä on viitailtu puhelinkeskusteluihin, joita ihmisten kanssa eri kansanedustajat ovat käyneet, niin minä olen käynyt sellaisia puhelinkeskusteluja, joissa evakkoon joutuneet karjalaiset ovat muistelleet omaa kohtaloansa tämän kriisin yhteydessä.

Puhemies! Jos kansainvälinen yhteisö ei lähetä turvajoukkoa Kosovoon, kostonkierre jatkuu. Albaanien aseellista voimaa edustava Uck on jo läsnä Kosovossa. Totta kai heidän on vaikea hillitä itseänsä löytäessään kymmenittäin joukkohautoja ja poltettuja koteja. Totta kai heidän on vaikea pidättyä verikostosta kiduttajiensa ja vainoojiensa ollessa nyt vailla Jugoslavian armeijan tukea. On ulkovaltojen velvollisuus puuttua asiaan, yrittää tuoda koston ja väkivallan sijaan järjestystä ja yhteiskunnan perusrakenteiden, heidän yhteiskuntansa perusrakenteiden turvaamista.

Puhemies! Me olemme lähdössä arvokkaaseen ja moraalisisessa katsannossa tärkeään, tähdelliseen työhön, mutta operaatioon liittyy tietysti muutakin. Siihen liittyy myös omia etujamme.

Perinteisesti Suomen ulkopoliittikan tavoitteena on ollut kansallisten etujen turvaaminen pysymällä puolueettomana, ottamalla riittävästi etäisyyttä pahimpiin kriisien aiheuttajiin. Ulkopoli-

tiikan toiminta-alueeksi on muodostunut meille historiallisesti ja maantieteellisesti läheinen Pohjois-Eurooppa, naapurimaat ja muut lähialueet. Laajemmin kansainväliseen politiikkaan on vaikuttettu toimimalla suurvaltojen neuvotteluforumina ja olemalla aktiivisesti mukana YK:n ja sen erityisjärjestöjen toiminnassa.

Euroopan kahtiajaon päätyttyä viime vuosikymmenen vaihteessa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan lähtökohdat ovat muuttuneet kenties perusteellisemmin kuin päältäpäin näyttäisikään. Puolueettomuus on menettänyt sisältönsä, kun vastakkaisia osapuolia ei entisessä merkityksessä enää ole. Suomi on mennyt mukaan Euroopan neuvostoon ja toiminut aktiivisesti Etyj:ssä ja Naton rauhankumppanuusyhdistyksessä.

Herra puhemies! Balkanin kriisin uusimmas-
sa vaiheessa Suomen ulkopoliittinen aktiivisuus on noussut uudelle tasolle. Tältä tasolta emme voi laskeutua. Tästä vastuusta emme voi perään-
tyä vaarantamatta ulkopoliittikkamme pitkää linjaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Neittaanmäki ed. Vistbackan kannattamana ehdottanut seuraavaa lausumaa: ”Suomen Kosovoon lähetettävän pataljoonan mandaatti on siten rajattu, että Suomen joukkoa ei tule käyttää operaation missään tilanteessa rauhaanpakottamiseen tai rauhan palauttamiseen voimakeinoin.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Neittaanmäen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 145 jaa- ja 3 ei-ääntä; poissa 51. (Ään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön mukaisen lausunnon selonteon johdosta.

Mietinnön ponteen sisältyvä ehdotus mietinnön saattamisesta hallituksen tietoon hyväksytään.

Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys henkilökorttilaiksi ja laiksi väestötietolain 23 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys HE 18/1999 vp

Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 2/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Tämä asia taitaa hävitä edelliselle asialle mielenkiinnossaan, mutta kun siihen liittyy tietyn tyyppiselle ... (Hälinää)

Toinen varapuhemies (koputtaa): Anteeksi, ed. Huuhtanen. Pyydän saliin hiljaisuutta, että ed. Huuhtasen puheenvuoro voi kuulua ainakin tähän asti.

Puhja: Kiitoksia, herra puhemies. Tämän lakiesityksen valiokunnan mietinnössä lähdetään ponnassa siitä, että tulisi jatkossa pyrkiä yhteen sähköiseen henkilökorttiin, johon kytkettäisiin myös sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaaliturvan asiat. Voi sanoa tähän, että tavoite on varsin hyvä, ja jos voidaan sataprosenttisella varmuudella olettaa, että alat, ihmiselle henkilökohtaiset asiat voidaan suojata niin hyvin, että ne eivät missään oloissa pääse niin sanotusti väärin käsiin, tätä päätavoitetta voi kannattaa.

Mutta hallitus lähtee esityksensä yleisperusteissa siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muun sosiaaliturvan asioinnissa nähdään tarpeelliseksi tässä vaiheessa käyttää erillistä korttia. Tämä johtuu luonnollisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ja muun sosiaaliturvan asioiden erityistarpeista, kuten henkilön terveydentilaa koskevien arkaluontoisten tietojen sisällyttämisestä korttiin sekä vireillä olevien kehittämissankkeiden ja sektorilla toimivien eri tahojen teknisten valmiuksien asettamista vaatimuksista.

Tässä suhteessa varsin monet tahot ovat olleet epäileväisiä, ettei ainakaan lähitulevaisuudessa selvittäisi yhdellä kortilla. Tästä juontuukin huoleni siitä, että jos useammat korttikäyttännöt ovat olemassa, Kelan kortilla ei esimerkiksi voitaisi toimia hallinnossa ja sen tiedostoissa vapaasti,

vaan sillä olisi esteitä. Tässä suhteessa tämän asian sinänsä varmasti vaikeata valmistelua tulisi jatkaa sillä tavoin, että esimerkiksi mahdollisella Kela-kortilla, jos se on välttämätöntä edellä mainitsemistani syistä, voidaan vapaasti sähköisessä tietohallinnossa, joka koskee valtion hallinnointia, asioida. Kelalla on välttämättömät tarpeet esimerkiksi päästä työvoimaviranomaisten ja veroviranomaisten hallinnointiin mukaan, kun joudutaan etuuspäätöksiä perustelevaan, jotta ne ovat oikeita, ja sen vuoksi myös väärinkäytötapauksia ehkäisemään. Silloin tarvitaan ilman muuta vapaampaa liikkumista myös Kela-kortilla kuin mietintö ja tuleva lainsäädäntö tarkoittaa.

Ed. Vä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Huuh-tanen painottaa aivan oikein sitä, että asioiden täytyy olla kaikin tavoin turvallista ja luotettavaa. Eduskuntahan edellytti jo alkuvuodesta väestötietolain ja rekisterihallintolain muutokset hyväksyessään samaa asiaa, joka tämän mietinnön ponteen sisältyy, eli yhden yhteisen sähköisen henkilökortin kehittämistä. Korttia voitaisiin käyttää toisaalta valtion viranomaisten toiminnossa, mutta toisaalta myös kunnallishallinnossa.

Hallintovaliokunta keskusteli tähän liittyvästä tavoitteesta, ja toki olemme tiedostaneet sen, että Suomi on eturintamassa sähköistä asiointia kehittämässä. Tästä syystä meillä on tietysti eräitä sellaisia pulmakysymyksiä, joita ei ole vielä aiemman kokemuksen perusteella kyetty ratkaista. Korostan sitä, että tavoitteena on kaikkea aikaa juuri se, että kyetään julkisen hallinnon palveluja parantamaan ja että kyetään tietoturva takaamaan verkkopalveluissa mahdollisimman hyvin ja että yleensäkin voitaisiin julkisen hallinnon tehokkuutta tätäkin kautta parantaa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Hyvin lyhyesti: Terveystietojen ja sairauksien tallentamiseen yhteen mikroosiin ja siihen, että siellä saattaa tulevaisuudessa olla yhä enemmän myös ihmisen perimään liittyviä tietoja, liittyy selkeä riski. Vaatii hyvin tarkkaa harkintaa jatkossa se, kuinka pitkälle yleensäkin terveystietoja voidaan esimerkiksi henkilökorttiin myöhemmin asettaa. Tässä esitän kyllä hyvin tarkkaa varovaisuutta. Asia on hyvin hankala, mihin tässäkin salissa on viitattu.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Tämän keskustelun merkitys on siinä, että eduskunta ja kansan-

edustajat lausunnoillaan osoittavat tietoisuutensa henkilökortin kehittämiseen liittyvistä riskite-kijöistä — sehän on kortti henkilöstä.

Se pyrkimys, että Suomessa päästäisiin yhteen korttiin, on kannatettava. Sellaista kehitystyötä on jatkettava. Toisaalta sitten on vältettävä sellainen orwellilainen yhteiskunta, että kortin kautta henkilö ikään kuin on valvonnassa koko ajan. Tästähän ei tässä asiassa ole kysymys, mutta se noin teoreettisena kuitenkin liittyy tämän keskustelun piiriin.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Minunkin mielestäni tässä on laajemmasta kysymys kuin pelkästä kortista tai siitä, onko niitä yksi tai kaksi. Kysymys on lähinnä yksityisyyden suoja-sta ja siitä, miten pystytään turvaamaan se, että henkilön tietoja, jos tällainen yksi sähköinen kortti tulisi, ei käytettäisi väärin. Todennäköisesti kortti sisältäisi paljonkin tietoja, muitakin kuin terveystietoja, jotka ovat hyvin yksityisiä. Mielestäni näissä asioissa olisi erittäin tärkeää kuulla perusoikeusasiantuntijoita nimenomaan yksityisyyden näkökulmasta.

Vähän saman tyyppistä asiaa käsiteltiin alkuvuodesta edellisen eduskunnan aikana sosiaali- ja terveystietojen saannin oikeutusta. Palautimme silloin lakiesityksen uudelleen valmisteltavaksi, koska yksityisyyden suoja oli nimenomaan perusoikeusasiantuntijoiden mielestä siinä rikottu.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Tällä asialla on luonnollisesti sekä periaatteellinen puolensa että myös käytännöllinen puolensa. Periaatteellisesta puolesta luulen salissa olevan suuri yksimielisyys. Terveystietojen ja sosiaaliturvaan liittyvät asiat ovat intiimejä asioita, ja niiden tulee olla tiedollisesti suojattuja joka tilanteessa.

Käytännöllisestä puolesta haluan korostaa, mitä ajan takaa tässä. Silloin, kun lähdetään tästä hyvästä tavoitteesta, jota en millään lailla kyseenalaista, tehdään olettamuksia, jotka johtavat siihen, että mahdollinen välttämätön toinen vaihtoehto ei voi kehittyä. Esimerkiksi se, että kun kelakortti on täysin välttämätön monista syistä, niin tällä sähköisellä kortilla asioiminen tietoverkostossa tehdään hankalaksi ja jopa mahdottomaksi.

Ed. Vä i s t ö : Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnassa nähtiin tärkeänä, että rinnalla jatke-

taan kelakortin kehittämistä. Sehän on käynnissä oleva kokeilu.

Minusta jatkossa on viranomaisten keskenään, Kelan ja sosiaali- ja terveysministeriön toisaalta ja sitten sisäasiainministeriön ja Väestörekisterikeskuksen toisaalta, löydettävä sellainen malli, miten tässä edetään. Mehän emme ole määritelleet, mihin korttiin ja mihin korttipohjaan nämä asiointimahdollisuudet liitetään, vaan lähtökohtana on ollut se, että kyettäisiin tällainen yksi yhteinen, mahdollisimman luotettava ja käyttökelpoinen kortti saamaan aikaan.

Ed. K a r h u : Arvoisa puhemies! Mielestäni tällainen yhden kortin järjestelmä on periaatteessa erittäin hyvä ratkaisu tällaisena erittäin monien korttien aikana, mutta haluaisin korostaa kolme asiaa, jotka näen huolena tässä.

Ensimmäinen niistä on yksityisyyden suoja, intimitteettisuoja, joka tuli muun muassa ed. Olinin lausunnossa jo esiin.

Toinen seikka on korttien toimivuus. Olisi erittäin dramaattista ja kallista, mikäli sitten tällainen kortti ei toimisikaan tilanteessa, jossa sen oletettaisiin toimivan.

Kolmas asia on korttien hinta. Korttia on suunniteltu uusittavan varsin usein. Tuleeko se sitten tavallisen kansalaisen kukkarosta korvattavaksi edes setelipainon maksun osalta? Olisi aika hintavaa kolmen vuoden välein vaihtaa kortti.

Tällaiset asiat huolestuttavat minua tässä kortissa.

Ed. E. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Toisen käsittelyn yhteydessä jo käytiin keskustelua hinnasta ja ajasta, jonka tämä kortti olisi voimassa. Jos se olisi kolme vuotta, niin jotenkin tuntuu, että pitkän päälle ajateltuna pitäisi löytää kestävämpiä vaihtoehtoja ja myös semmoisia vaihtoehtoja, että ne olisivat kotimaisia ja tekniikka lukulaitteineen tehtäisiin kotimaassa. Ilmeisesti siinä tarvitsee olla jonkinlainen lukulaite myös joka taholla, myös jopa kotona. Siinä mielessä, kun Nokia on kova kehittämään kännyköitä, niin tämä korttisysteemi ja nämä voisivat olla semmoista tekniikkaa, joka olisi suomalaista eikä näitä otettaisi ulkomailta. Käsitin niin, että nämä ostetaan jostakin muualta.

Todennäköisesti siinä on semmoinen ajattelu, että markkinamiehet osaavat myydä meille ja myös muihin maihin näitä asioita ja tekevät sen tietoisesti siten, että jatkuvasti kehittävät niitä. Kohta myydään semmoista korttia, joka on huo-

mattavasti laajempialainen. Sen takia nyt kun uutta sukupolvea mietitään kolmen vuoden päästä, niin sitten tässä tehtäisiin pitempiaikainen ratkaisu.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Kortin hinta nousi keskusteluun myös hallintovaliokunnassa. Totesimme, että kelakortti kuvallisessa muodossa maksaa nyt 70 markkaa. Uuden sähköisen kortin hinnaksi on arvioitu 200 markkaa, ja hallitushan esitti, että kortti tulisi uusia kolmen vuoden päästä.

Me vähän arvioimme, onko tässä liian nopea tahti, kun uusintaa näin ripeästi esitetään. Sitä perusteltiin teknologian kehittämisellä. Tavoitteenahan on, että sähköinen henkilökortti ja koko järjestelmä rakennettaisiin huipputeknologian varaan, ja tämän vuoksi arvioitiin, että teknologia kehittyy niin nopeasti, että joudutaan korttia uusimaan. Me näimme toisin ja arvioimme, että mikäli tätä uusintatarvetta ei näin nopeasti ole, niin pidettäisiin nyt pidemmän aikaa voimassa ja käytössä nyt myönnettäviä ensimmäisiä kortteja ja vasta sitten myöhemmin tällainen uusiminen toteutettaisiin, koska se maksaa. Tämä kustannuspuoli pitää ottaa myös vakavasti.

Ed. S k i n n a r i : Arvoisa puhemies! Tätä asiaa on selvitetty vuosikausia, ja viime hallitusessakin erityisesti sisäministeriössä tätä asiaa selvitettiin ja selvitetään edelleenkin. Tämä nimenomaan, kuten valiokunta toteaa, on hallituksen tehtävä. Kaikki kunnia ja arvo eduskunnan alaiselle Kansaneläkelaitokselle, mutta jollain tavoin nämä voimat kyllä pitäisi yhdistää, koska lähtökohtana pitää myös olla paitsi käyttäjän oikeusturva, niin myös käyttäjän kannalta mahdollisimman yksinkertainen järjestelmä, joka on kyllä mahdollinen. Mutta kuten viranomaisten yhteistyö yleensäkin Suomessa virka-aikana on erittäin vaikeata, niin tuntuu olevan tämä korttiasiakin ikuisuuskyseminen. Toivottavasti tämä nyt on viimeinen kerta, kun eduskunnan pitää hallitusta tässä asiassa hoputtaa.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti. Hallitushan lähtee näissä esityksen yleisperusteluissa siitä, että se pitää varsin todennäköisenä, että sosiaaliturvan asioihin tarvitaan oma korttinsa. Se sanotaan siellä yleisperustelujen puolella. Asia on nähty hyvin vaikeana, ja siksi tuntuu hyvin kummalliselta, että tällä mahdollisella kortilla on sitten suppea asiointimah-

dollisuus valtionhallinnon tiedostossa. Tätä nyt erityisesti ajan takaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Hallintovaliokunnan mietintöön sisältyvät kaksi lausumaehdotusta hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 13/1999 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 1/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laeiksi eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain ja eläintautilain 13 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 10/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 2/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintöön sisältyvä lausumaehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laiksi yhteismetsälain 4 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 11/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 3/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys Israelin kanssa tehdyn sosiaaliturvasopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys HE 21/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 1/1999 vp

Toinen varapuhemies: Ensinnäkin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta noudattamalla valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 1 momentissa olevia säännöksiä, koska asia koskee perustuslakia. Lakiehdotusta ei siis voida hyväksyä jätettäväksi lepäämään ja se on rauennut, jollei sitä ole kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietinnön ensimmäiseen osaan sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 22/1999 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 2/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys painelaitelaiksi ja laiksi ydinenergiain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys HE 7/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 4/1999 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Hallituksen esitys laiksi aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain muuttamisesta sekä Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskevan yleissopimuksen IV liitteen muutoksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys HE 15/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 1/1999 vp

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ympäristövaliokunnan mietinnön ensimmäiseen osaan sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Kerola: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva lakiesitys on valmisteltu huolellisesti. Joihinkin yksityiskohtiin esitän kuitenkin tarkennuksia huomioitaviksi, koska on todennäköistä, että juuri käsittelemäni kohdat tuovat ongelmia käytännössä.

Valiokunnan kannanotoissa Jättöpakon tarkempi sääntely -kohdan tekstiosassa viitataan asetusluonnoksen 26 c §:ään, jonka mukaan Merenkululaitos myöntää poikkeuksia aluksille, jotka ovat säännöllisessä liikenteessä ja joilla on jätehuoltosopimus pätevän jätehuoltoyrityksen tai sataman kanssa. Tämän tekstin loppuun tulisi lisätä ”missä Itämeren maassa tahansa”, koska kysymys on koko Itämeren alueesta.

Samaan kohtaan tulisi lisätä maininta satamien oikeudesta siirtää jätettä purkava alus satamaliikenteen sujuvuutta edellyttävälle paikalle tarvittaessa. Alusten maksuvelvollisuudessa on huomioitava talviaikana aiheutuviin viivästyksistä johtuvat kulut. Pienet satamat ovat erityis- asemassa määriteltäessä jätteiden vastaanottoa, kuljetusta ja käsittelyä. Omakustannusperiaatteen on oltava veloituksen pohjana.

Arvoisa puhemies! Tärkeintä on, että koko merialueemme säilyy tehostetun valvonnan ja seurannan toimenpiteillä päästöjen osalta hallinnassa ja puhtaana mahdollisimman pitkään. En-

sisijaisen vastuun on oltava kullakin Suomen merialueella liikkuvalla aluksella itsellään.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa herra puhemies! Ed. Kerolan huomiot ovat olleet ympäristövaliokunnan keskustelussa monella tavalla esillä, ja toteaisin, että kaikki Itämeren maat kuuluvat Helcom-sopimukseen, joka on nyt tällä hetkellä jo voimassa, ja Suomi implementoi tämän sopimuksen nyt omaan lainsäädäntöönsä tiukempaan kuin se on direktiivissä. Edelleen, arvoisa puhemies, ei viivästystä. Tämä on todettu myöskin laissa.

Kaiken kaikkiaan on kysymys todella hyvästä lainsäädännöstä, joka on noin kuvaannollisesti sanoen kyllä tällainen ”kesälomalahja”, jonka eduskunta nyt itselleen myöntää. Tietysti laki tulee myös myöhemmin voimaan, mutta tällä tavalla voidaan edetä siinä, että Itämeri todella puhdistuu.

Ed. Kerolan huolenaiheet on kyllä huomioitu valiokunnan työskentelyssä ja mielestäni myös asetuksessa ja lain sisällössä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ympäristövaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Poisto päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 12) asia.

Uudet hallituksen esitykset

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 27—30.

Toinen varapuhemies: Täysistunto on päättynyt.

Täysistunto lopetetaan kello 14.02.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

